

XXXVIII. MEGYEI ÉLET A HÓDOLTSÁG IDEJÉBEN.

Arad- és Zarándvármegye határai, járásai. Térképek. Hatósági élet. Tisztviselők. Követküldés. Honvédelem és adózás. Fobbágyok. Telepitések. A porták száma. Arad- és Zarándvármegyék helységeinek részletes jegyzéke 1566—1695-ből.

Aradvármegyét 1552-ben elfoglalta, de nem semmisítette meg a török. Viszonyait azonban rögtön összezavarta. 1560-ban már csak 45 helység tartozott a vármegyéhez s ebből csupán 2 feküdt a Maros balpartján; Fellakot, Ságot, Kútfőt, Novákot a hivatalos összeírás is Temeshez számította; 1561-ben már 67, 1564-ben pedig 73 falut mutatott ki a dicátor, még pedig a Maros partján innen és túl. Az éppen ez évben elhunyt I. Ferdinánd király tehát mindvégig megőrizte a vármegyéhez való jogát s megőrizte ezzel magát az intézményt is oly időben, mikor Arad területén idegen hódító volt az úr. A szolgabírák folyton működtek s ha a dica növelte is azt a terhet, melyet szinte elviselhetetlenné tett a defter, legalább fenntartotta a régi államhoz való tartozás érzetét.

A török betelepődése mindameltt kezdettől fogva bizonytalanokká tette a *határokat*. Izabellának 1559-ben Konstantinápolyban járó követei már csak azt kérték, hogy kitűzzék Erdély határait Lippa és Temesvár felé. Azonban ez sem történt meg s a határok iránt való tájékozatlanság egyre tartott. Ferdinánd Radnát 1559. aug. 1. Temes¹⁾, a királyi helytartó pedig Varjast, Tornyát és Batonyát Csongrád- s még azon évben Csanádmegyében levőknek írta²⁾. Hasonló zavarok mutatkoztak Zaránd egyes helységeinek hovátartozósága iránt is, többnyire Biharvármegye javára.

A rendelkezésünkre álló összeírások nem nevezik meg a vármegye egyes *jársait*. 1607-ben Aradnak csupán lippai vagy nagylippai s az ezzel voltaképen egy nagyvidéki járását halljuk emlegetni³⁾; a tótváradi járás neve először, tudtomra, csak 1700-ban fordul elő⁴⁾. Zarándnál ellenben már az 1553. évi összeírás megkülönböztet 4 járást; és pedig a Pipaly Ferencz szolgabíróéban 37, a Szederkényi Szörös Jánoséban 56, a Kereky Ferenczéban 51 s a Somosi Kereky Istvánéban 27 faluval s ösz-

¹⁾ *Lib. Reg.* Ferd. et Max. 407. — ²⁾ *NRA.* 20., 37. és 24., 65. — ³⁾ *IV. LR.* 96b. és 98b—99b. — ⁴⁾ *Törökm. Tört. Eml.* IX. 333.

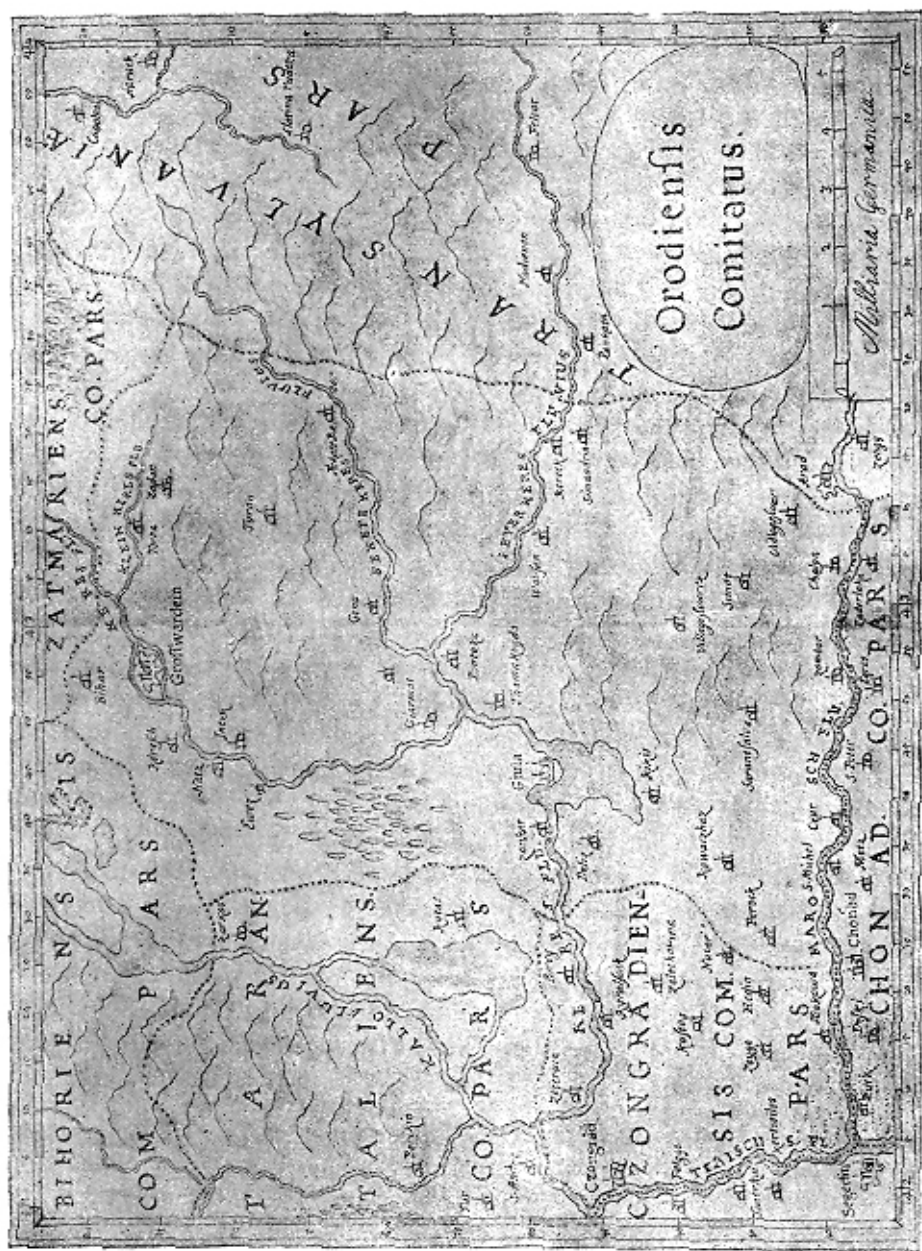
szesen 691 portával¹⁾. 1572-ben ott a világosi, deszni, jenei, feltóti, gyulai és közöndi járást említik²⁾, a melyekhez 1607-ben a kápolnásvidéki és 1629-ben, tehát Arad odacsatolása után 3 esztendővel, még a csúcsi járást számították³⁾. A pusztulás itt is éppen oly nagy volt, mint akár Aradban; Kápolnás vidékén pl. a török hódítás előtt 67 falu volt, s 1572-ben már csak 21⁴⁾.

Aradvármegye külön törvényhatóságának Bethlen Gábor vetett véget. Már 1615. átkebelezte Huszna vidékét⁵⁾ Hunyadba⁶⁾, 1626. pedig beolvastotta az egész Aradmegyét Zarándba, melyhez különben 1632. Huszna vidékét is visszakapcsolták⁷⁾. Adományleveleikben ugyan a fejedelmek azontúl is megkülönböztették Aradot Zarándtól, közigazgatás tekintetében azonban, ha csakugyan lehet szó ilyesmiről, a törvényhez híven egynek vették a két hatóságot. Ez időtől kezdve Zarándot rendszeren csak egy alsó s egy felső járásra osztották fel⁸⁾; Aradot kétségtelenül az alsóhoz számították. 1665-ben, midőn Jenő elestével kétségbeesetten összezilárdtak az amúgy is kuszált közigazgatási viszonyok, Szalárdy János Zaránd alsó járását a megyei hatóság alól még 1637. kivont Desznivel Dévához, a felsőt pedig Sebesvárhoz, Kolozsvármegye egy részéhez kívánta csatolni⁹⁾. S a nélkül, hogy erről — legalább tudtommal — a törvényhozás külön intézkedett volna, Arad és Zaránd megmaradt részecskéi ezentúl Hunyadvármegyéhez tartoztak, a mi azonban legkevésbé sem akadályozta meg az arad-zarándiakat, hogy 1667. aug. 9.-én külön gyűlést tartsanak Körösbányán¹⁰⁾.

Az egyesült vármegyék *határai* tekintetében is sok kétség és ingadozás mutatkozott. 1651-ben s többször Sziond, Batonya, Nagy-Iratos stb. aradi falvakat már Csanádhhoz¹¹⁾, 1663-ban pedig ugyanazon Sziondot és Kingedet Békéshez számították¹²⁾; ellenben 1654-ben Aradhoz valónak írták az akkor már régen Temes felé nehézkedő Mácsalakat, Botost és Fejéregyházát¹³⁾. 1664. óta Erdélyt s a portát tudvalevőleg gyakran foglalkoztatta a határnak Halmágy vidékén való szabályozása, a mi különben sohasem vezetett igazi és megnyugtató eredményre; 1685-ben I. Lipóttól sem több sikerrel követelte vissza Apafy Mihály Aradot és Zarándot, melyet különben előbb még el is kellett foglalni.

S milyen térképek voltak azok, a miknek segítségével ezen a visszafoglaláson dolgoztak az idegen tiszték! Egy 1680. évi térképen¹⁴⁾ a

¹⁾ Orsz. lt. Conscr. Nro 278. — ²⁾ Szalay, Erdély s a porta, 59—62. — ³⁾ IV. LR. 215ab. és XIV. LR. 99b—100a. és 103 ab. — ⁴⁾ Szalay, Erdély s a porta, 61. — ⁵⁾ S nem Husztét, mint Pesty írja (Eltűnt vármegyék, I. 41.). — ⁶⁾ 1615: XXIV. t.-cz. — ⁷⁾ 1626: XXVI. és 1632: XXI. t.-cz. — ⁸⁾ 1631: II., 1633: XII., 1638: V. t.-cz. stb. — ⁹⁾ Törökm. Tört. Eml. VI. 277. Kemény, Erdély Története (kéziratban), XIV. 510. — ¹⁰⁾ Marosnémeti lt. — ¹¹⁾ NRA. 1791., 10. — ¹²⁾ U.-o., 853., 52. — ¹³⁾ XXVI. LR. 390—1. — ¹⁴⁾ Novissima et accuratissima Hungariae cum circumjacentibus regnis et principatibus in mappa geographica designatio. Scutter Máttyás augsburgi atlaszában, Vischer és Homann

Aradvármegye a XVII. században.

föld színéről hivatalosan már félszázaddal azelőtt eltörölt vármegye, az »Aradiensis Comitatus« neve mindazon területre vonatkozik, mely Csályától nyugatfelé a Maros torkolatáig s onnan éjszakra a Tisza mentén a Hármas-Körös torkolatáig terjed. Szarvasnál, hol a Sebes-Körös a Hármasba ömlik, Arad a folyó jobboldalára is átlép s Bihar néhány déli helységét is elhódítván, Bihar délkeleti része felé körülbelül a mai határokat mutatja. Onnan kezdve azonban, hol a Fejér-Körös Erdélyből Magyarországra jön, éjszakkelletről délnyugatra fordul a választóvonal úgy, hogy Világosvár, Solymos, sőt magának Aradnak szigetén épült öt bástyájú vára is már Csanádmegyében fekszik. Határos pedig Arad éjszakon Torontállal és Biharral, keleten Fejérrel és Csanáddal, délen szintén Csanáddal, nyugaton pedig Bodrogvármegyével s ezen a határon belül összesen 32 helységnevet említ a térképrajzoló.

Maga a földönfutó nemesség azonban éppen nem volt Aradra nézve oly tájékozatlan, mint korának egyik leghíresebb térképkészítője; s a vármegyéhez, mely szélteben, hosszában elvadult és elnéptelenedett, a harmadik határba üzetve is hű maradt. Ennek köszönhetni, hogy a *hatóság működése* sohasem szűnt meg egészen.

1595-ben, Lippa visszafoglalásával, azonnal ismeretessé válik előttünk az első aradi *főispán* neve. Főispánul ugyanis 1596-ban a vitéz és bölcs Simai *Borbély* István, 1616-ban pedig Nagymenyeri *Keresztesy* Pál lippai főkapitányokat említik¹⁾. Valószínű, hogy ez időközben a lippai főkapitányok voltak Arad főispánjai; a források azonban csak általánosságban szólnak az aradi ispánokról²⁾, valamint általában véve Arad megye tisztikaráról³⁾. 1625-ben Borosjenei *Korda* Zsigmondot már Arad- és Zarándmegye főispánjává nevezte ki Bethlen Gábor⁴⁾, holott a két megye törvényesen csak a következő évben egyesült egymással⁵⁾. 1631. *Peineházy* István⁶⁾, 1634. *Kornis* Zsigmond⁷⁾, s az ő halálával 1649. decz. 15. *Gyulay* Ferencz lett a két vármegye főispánja⁸⁾. 1663-ban *Haller* Gábor⁹⁾, 1665. Borosjenei *Székely* János, majd *Zólyomy* Miklós viselte ezt a méltóságot¹⁰⁾. Az ő idejében már a legnagyobb zavarban volt az egyesült két vármegye. Ösmeretes, hogy az amúgy is gyöngye hatóságot még inkább gyöngítette I. György, midőn 1637-ben hatósága alól kivette a Desznivár

után. Ismertetem az Alföldben, 1882., 4. sz. A mellékelt térkép, melyet a nagyszombati jezsuiták még 1765-ben is jóhiszemben vettek föl Magyarország megyéinek atlaszába (a budapesti egyet. könyvtár Hevenesy-kézíratai közt, Tom. XCII. — helyesebben XCI. — sub d., pag. 29.) szintén XVII. századbeli minta után készült s azért itt közlöm.

¹⁾ *Wenzel*, Encycl. III. 681. Törökm. Tört. Eml. III. 145. Életöknek Aradra vonatkozó adatait l. e könyv más helyein. — ²⁾ Pl. az 1615: XXIV. t.-cz. — ³⁾ Pl. IV. LR. 98b. — ⁴⁾ *Wenzel*, III. 681. — ⁵⁾ 1626: XXVI. t.-cz. — ⁶⁾ Marosnémeti lt. fasc. 18. — ⁷⁾ *Wenzel* id. h., *Szalárdy*, 64., 94., 249. XV. LR. 196b—198a. — ⁸⁾ XXIV. LR. 259ab. — ⁹⁾ *Tud. Gyűjt.* 1821. VII. 135—8. — ¹⁰⁾ *Wenzel*, III. 682. és *Zólyomy* életrajza a Századokban, 1889. 35—33.

kerületét¹⁾, pedig a liber baronatusságot már az 1635: LII. t.-cz. eltörölte. E miatt sok villongás történt a vármegyében, mely üléseit többnyire Jenőben tartotta; úgy hogy mikor ennek bukása után Körösbányára kellett is átvándorolniok a rendeknek, a török 1670-ben Jenővármegyének nevezte a kettős törvényhatóságot²⁾; pedig ebben a zűrzavarban már főispánja sem volt Zarádnak és Aradnak és 1665. szóba is jött, hogy mindakettőt bekebelezzék egy Sebesvár s egy másik Déva székhelylyel alakítandó vármegyébe, s élökre főispáni tekintélyű főkapitányokat nevezzenek ki³⁾. Ez időtől kezdve egy darabig Hunyadvármegye főispánjai viselték Arad- és Zarándvármegyék főispáni tisztjét is; így egymásután Széki *Teleki* János, 1668—1672. közt a dölyfös *Kapy* György⁴⁾, s 1678—1702. *Naláczy* István⁵⁾.

Kapy György

Az *alispánok* közül 1614—5. *Bornemisza*

László, 1627. *Tury* Mihály, 1631. Peleskei *Kapy* György aláírása.
Eördögh Boldizsár és *Ribiczey* István, 1643. *Feney* János, 1648. *Nikodin* Mihály, 1650. *Baradi* Ferencz, 1652. *Hegyesy* István, s 1658. *Ujlaky* László és ifjabb *Tury* Mihály nevét említhetjük⁶⁾. A mint borosjenei főkapitányok voltak a főispánok, úgy többnyire jenei alkapitányok, vagy várnagyok voltak az alispánok, kik közül az egyik rendszeren, de nem szükségképen zarándi, a másik pedig aradi birtokos nemes volt. Egyébiránt a fejedelmeknek Boros-Jenő számára 1643. és 1648. kiadott szabályzatában az *alispán jogköre* meglehetősen el van különítve az alkapitányétól; ez utóbbit pl. szigorúan eltiltja a nemesember elfogatásától, mert »e féle igazgatás a viceispánynak és szolgabíráknak incumbál.« Így tehát a fejedelmeknek sem volt szándékukban, hogy polgári megye helyett katonait teremtsenek, mindamelltt, hogy a főbb tisztviselők s a szavazó nemesek többnyire a jenei helyőrség tagjaiból s új nemesekből kerültek ki. S ebben a részben igen határozottan szól II. Györgynek 1648. ápril 11.-én kiadott szabályzata, mely szerént »ennekutána a nemes vármegye tisztei különben be ne vegyenek senkit a nemesség közé s be se írják, hanem ha elsőben vagy armalissal, vagy egyébképen való helyes et fidedignis testimoniis humanis vel literalibus sufficienter doceálja nemesegét; valakik pedig nemességöket nem doceálhatják, tartozzanak a kapitányoktól dependeálni successivis semper temporibus s a kapitány tiszte és auctoritása alatt legyenek«⁷⁾. Kérdés azonban, a vitélő rend, a nemesség megfogyatkozott állapota mellett, így is nem folyt-e be a megyei határozatokra s hogy ilyen körülmények közt teljesen függetlenek lehettek-e

¹⁾ *NRA.* fasc. 1715. nro 16. — ²⁾ *Törökm. Tört. Eml.* IX. 348—9. — ³⁾ *U.-o.*, VI. 277. — ⁴⁾ A marosnémeti lt.-ban többször. *Századok* (hunyadm. kirándulás) 1887., 54.; életrajza u.-o. 1889., 38—40. V. ö. *Cserey*, 63., 114. — ⁵⁾ *Életr. Századok*, 1889. 40—1. — ⁶⁾ Többnyire a m.-németi levéltárban és a Liber Regiusokban. Továbbá Erdélyi Orsz. Eml. X. 485. *Fábián*, I. 222—3. — ⁷⁾ *Erdélyi Orsz. Eml.* X. 488.

azok a határozatok? A mi az elsőt illeti, figyelmet érdemel a marosi határörvidék szervezése ügyében kiküldött bizottságnak 1703-ban tett az a megjegyzése, hogy az alispánokat és a szolgabírákat utóbbi időben nem a földbirtokosok, hanem a parasztok választották¹⁾.

A megyei *jegyzők* közül Szlatenai *Temesdy* István és *Thury* Mihály (1631.), *Ribiczey* András (1650.) és *Szalonthay* Gáspár (1651.) nevei ösmeretese²⁾. Az egyik jegyző megválasztásánál bizonyosan tekintettel voltak az aradiakra, mint a *szolgabírói* állások betöltésénél is. Így találjuk pl. *Maguliczay* Menyhért, *Ribiczey* János stb. szolgabíró neve mellett a kétségkívül aradi származású *Szörös* László, *Szabó* Ábrahám, *Diószeghy* Kristóf deák, Bolgárfalvi *Rácz* Gergely stb. neveit³⁾.

A *követküldés* jogával egész következetesen élt a vármegye. Követeket azonban a török hódítás óta mindig csak az erdélyi országgyűlésekre küldött; így már 1563. aug. 21.-én is távol maradt a koronázó országgyűléstől, melyen Zaránd-, Bihar-, Békés- és Csongrád megyék is megjelentek⁴⁾. 1578. *Kucsilics* Péter aradi prépost jelen volt ugyan a pozsonyi országgyűlésen⁵⁾, de nem mint ilyen, hanem mint egri fődékan és püspöki helytartó. Aradvármegye, vagy — a mi akkor szinte egy volt vele — a lippai helyőrség 1614-ben Erdős Mihályt, Fekete Miklóst és Fejér Miklóst küldte követségbe a magyar urakhoz⁶⁾; ez azonban lázadás-számba ment s Aradnak ebben a korszakban többé nem nyílt alkalma, hogy önállóan gyakorolja a követküldés jogát. 1648. *Tatay* István⁷⁾, 1649. *Hegyesy* János⁸⁾, 1651-ben az alispán és Tisza István⁹⁾ Zarándot és Aradot egyaránt képviselték, ha csak zarándi követeknek nevezték is magukat; 1678-ban meg éppen az *egyesült* Hunyad- és Zarándmegye követének írta magát az az ismeretlen¹⁰⁾, ki pedig Arad nemességét is képviselte. Az 1651. január 31. tartott megyei gyűlésről tudjuk, hogy a vármegye utasításokkal szokta ellátni követeit¹¹⁾. A kettős vármegye területén két tábori országgyűlést tartottak; egyszer 1636-ban¹²⁾ s másodszor 1658-ban Boros-Jenőben. A Kenán basától 1657. okt. 30. Lippára hirdetett országgyűlés¹³⁾ meghíúsult. Ösmeretes különben, hogy az erdélyi törvenczykkek elég gyakran foglalkoztak Arad- és Zarándvármegye ügyeivel.

Ezek az ügyek jobbadán a honvédelmet és az adót illették s előtünk már ösmeretese²⁾. A *honvédelem* mondhatni teljesen fölemészttette a köztevékenységet s az *adózás* maga is a legszorosabb kapcsolatban áll vele. Halul bég defterének, ennek a megbízhatatlan kataszteri fölvételnek alkalmazása szorosán véve nem tartozik a vármegyéhez, mely azt jogosnak

¹⁾ *Hazánk*, II. 350—4. — ²⁾ A marosnémeti levéltárból. — ³⁾ L. a családok közt. — ⁴⁾ *Magyar Országgy. Eml.* IV. 406. — ⁵⁾ *Knaus* a M. Encyclopaediában, III. 669. — ⁶⁾ *Tört. Tár*, 1879., 227. — ⁷⁾ *Erdélyi Orsz. Eml.* X. 492. — ⁸⁾ *Törökm. Tört. Eml.* V. 420. — ⁹⁾ *Fábián*, I. 86. — ¹⁰⁾ *Törökm. Tört. Eml.* VII. 498. — ¹¹⁾ *Fábián*, I. 86. — ¹²⁾ *Törökm. Tört. Eml.* IV. 432—446. — ¹³⁾ *U.-o.* V. 443—5.

sohasem ösmerhette el, ha nem akadályozhatta is meg végrehajtását. Mint ténnyel azonban számolt vele. S annyival inkább, mert a körösmenti szegénység már 1572. kérte Mehmed nagyvezírt, hogy vagy védelmezze meg őt az erdélyi uralomtól, vagy engedje meg, hogy oda fizesse adóját, csak »egyfelé« legyen, mert különben nem bírja meg az adó terhét¹⁾. — Pedig voltakép 3 felé is adózott. Nem szólva az 1565—6. évi zavarokról, mikor török, erdélyi és magyar hadak jártak alá s fel a szerencsétlen vidéken, az erdélyi fejedelemmel s a törökkel versenyezve, a hol lehetett, még a kiszorúlt király is megvette a maga adóját; kivált 1600—1604. közt. A már föl sorolt adatokból csak néhányra kell emlékeztetnem. 1602-ben kimondják, hogy Lippa, Jenő, Világos és Solymos jövedelme a fejedelmet illeti; 1603-ban 100 frt pótdátót vetnek Zaráandra; 1607. Desznit fölmentik a jenei vármunkák alól, Rákóczy Zsigmond pedig Lippát egyenesen kivieszi a közterhek alól; 1614-ben Lippa és Jenő építése miatt az adózást közmunkával helyettesítik, sőt a fejedelem a Lippa vidékén lakóknak el is engedte a vár részére fizetett adót; 1615. összeíratták Zaránd rovatlan helyeit; 1616. szabályozzák a zarándi ingyenmunka ügyét s e vármegye adóját Jenő építésére rendelik fordítani; 1617-ben tizedmentességet adnak a jeneieknek, épp akkor, mikor 200,000 tallérra teszik Lippa ismételt megszállásának költségeit; 1620. a fejedelem Jenő vidékét adózás tekintetében teljesen, a lippavidéki hódoltakat pedig föltételesen rendeli a jenei kapitány alá; 1631. Arad-Zarándot, a felsőjárás kivételével, Jenő építése miatt, fölmentik a 20 és 1632-ben az 1 frtos kapuadó alól; 1633. Zarándnak Jenőhöz kellett adnia az ingyenmunkát; 1636-ban a fejedelem intézkedik, hogy a török a jenővidéki hódoltságtól is megkapja adóját; 1638. az alsójárás ingyenmunkát adott, a felső 1½ frtot kapunként; 1644-ben a fejedelem meghagyta, hogy Jenőt saját adójából lássák el; 1649. és 1653. Jenő építésére e megye is kapunként 1 frtot tartozott adni; 1650. a Zarándban szabadon bocsátott jobbágyokra nézve fenntartják az örökösödési adót, s elrendelik, hogy Zaránd régi módon fizesse a tizedet; — a fiscalis javakat Jenő vidékén még abban az évben összeíratták, hogy eladásuk a kincstár jövedelmét növelje. — Ezek a száraz adatok eléggé mutatják, hogy az erdélyi kormány a kettős vármegye terhein, a hol lehetett, könnyíteni ügyekezett. De hogy még e pusztult megyék is számbavehetően járultak a közjövödelmekhez, mutatja, hogy Várad, Jenő és Deszni elesése után Apafy azonnal sürgette az adó leszállítását, mivel most már nem bír annyit fizetni, mint azelőtt. Az új jenei defter és a kétfelé adózás ügye, mint láttuk, Erdélynek azután is gyakran adott alkalmat diplomatiai felszólalásokra.

Ezekben a tárgyalásokban mind a két fél gyakran hivatkozott a szegény *jobbágy nép* érdekeire. Igazán megrendítő az a panaszlevél, melyet a

¹⁾ Szalay, Erdély, 62.

Körösmentében való szegénynépek 1572-ben Mehmed nagyvezírhez intéztek, s melynek igazságát a már elmondott adatok bizonyítják. Rendkívül zaklatott volt a jobbágy élete. Megesett, pl. 1590-ben, hogy a királyiak is raboltak hódoltságbeli jobbágyokat; azonban maguk a jobbágyok önként is átmenekültek biztosabb területekre, hol kevesebb volt az adó, jobb a földesúr s könnyebb a megélhetés. Az aradi náhie területén csupán Simánd és Békés volt a maktu, vagyis csak ez váltotta meg magát a török aprólékos adózásaitól. Egyébiránt maga a hódító is letelepedésre bátorította a jobbágyokat. Ezt már az 1568. évi defter is tanúsítja. Később — 1626-ban — különösen Abdula lippai bég volt rajta, hogy szandsákságába erdélyi jobbágyokat telepítsen s 1664-ben a jenei műhafiz is méltán hivatkozhatott rá, hogy megvédni ügyekszik a ráját. Azonban a magyar urak sem hanyagolták el a *telepítés* kérdését. 1607-ben Lippa-város szabadságot nyert, hogy az oda menekült s ott letelepedni kívánó szökött jobbágyokat csakis saját határozott kívánságukra szolgáltatassa ki volt földesuraiknak s hogy a szökött jobbágyoknak Lippán szabad járásuk-kelésök legyen¹⁾. Ugyanazon esztendőben 160 rácz vitéz családját Aradra telepítette, egyúttal azonban meg is nemesítette a fejedelem. 1608-ban Báthory Gábor a Deszni-várhoz tartozó összes jobbágyokat fölmentette az ingyenes és a jenei várnál való egyéb munkák végzése alól²⁾, s így még nagyobb kedvet keltett a jobbágyok odaözönlésére. — 1620-ban Bethlen Gábor szigorúan meghagyta Gálffy borosjenei kapitánynak, hogy a szegénységgel jól bánják s ne csak pusztulni ne engedje helységeiket, hanem mindent elkövessen azok fölvirágzására³⁾. Lippa eleste után a jobbágyok kivált Deszniben és Jenőben törekedtek fegyveres szolgálatra; kerített helyen ez házhoz, kinn földbirtokhoz és gyakran nemességhez juttathatta őket. 1652-ben II. György fejedelem a jenei szigetet az ilyen jobbágyokból lett lovas- és gyalogkatonáknak ajándékozta oda s külön hadnagyot állított élőkire, de kikötötte, hogy betelepedésök ne történhessék meg a kapitányok tudta nélkül; fölmentette őket a fekvőségeik után járó adóktól, tizedtől stb. s kimondotta, hogy valamennyit nemeseknek kell tekinteni, de oly föltétellel, hogy az ország vagy a külföld jövevény-jobbágyait, kik földesuraiknak még le vannak kötve, maguk közé be ne fogadják⁴⁾. A földesurak azonkívül is mindenkép édesgették magukhoz a jobbágyokat, hogy legyenek, a kik parlagon heverő földeiket műveljék. Egy vadászi szökött jobbágynek ára 1629-ben 60 tallér volt⁵⁾ s a jobbágyszegődtetésnél 1654—1659. közt 120, sőt 300 frt biztosítékot is tettek Arad-Zarándban⁶⁾, a mi eléggé mutatja a munkáskezek hiányát és drágaságát. Az ilyen drága erőt meg is becsülték. 1618-ban megtörtént ugyan, hogy Bethlen Gábor két dombravai felszabadított jobbágyot, mivel hadi szolgálá-

¹⁾ *IV. LR.* 99a. — ²⁾ *NRA.* 1715., 16. — ³⁾ *X. LR.* 182a. — ⁴⁾ *Fábián,* I. 222—3. — ⁵⁾ *NRA.* 961., 60. — ⁶⁾ *NRA.* 840., 54. és 1582., 45.

latot tenni vonakodtak, családjaikkal együtt ismét örökös jobbágyságra vetvén, odaajándékozta őket Rácz György csincsei birtokosnak¹⁾, egészen véve azonban a jobbágy már nem volt annyira röghöz kötve, mint csak a XVI. században is és szabad akaratát — mint a lippai és jenei szabályzatok szintén tanúsítják — maga a kormány is védte. Nem lehetett, legalább a földesurak miatt, igazán rossz dolga ott a jobbágyoknak, a hol pl. különösen a Sztepánék vadászai jóságán, nemcsak parasztok, hanem valóságos nemesek is elszegődtek örökös jobbágyoknak²⁾. 1657-tel azonban meg is szűnt a jobbágynép védelme, mert az erdélyiek alig tehettek valamit ügyökben. Hogyan biztosíthatták volna tűzhelyöket, mikor 1675-ben nyíltan bevallották, hogy még a Jenőről és Deszniről kibujdosott nemeseket sem tudták hová letelepíteni!³⁾.

A pusztulásról csak úgy lehet igazán fogalmunk, ha figyelembe vesszük, hogy míg Aradban a hódítás után 12 évvel, 1564-ben 410¹/₂, Zarándban pedig 1734, összesen 2144¹/₂ volt a porták száma, addig a visszahódítást követő 1696. évben amott csak 30, emitt 50 s így összevéve 80 portát számítottak össze, a mi 3⁰/₇-a a másfélszázad előtt való állapotnak. A két vármegye lakott helyeinek több mint 96⁰/₀-a tönkre ment. 1564-ben a már pusztulásnak indult helységek száma 73 volt s így majdnem annyi, mint a hány portával tengődött másfélszázad mulva a két vármegye. Nem túlzott tehát Rákóczy-fejedelem, midőn 1642. okt. 16.-án Huszna vidékének pusztulásánál megjegyezte, hogy »a mely falukon, városokon azelőtt 50—60, s 100 ember lakott, most 10—12 ember lakik«⁴⁾.

I. Aradvármegye községei 1566—1695.

Abból a 451 helységből, mely a középkor végéig Aradvármegyét alkotta, a XVI—XVII. században 1566-on túl, vagyis a magyar uralom megszűnése óta *Aradvármegyében* már csak a következő 138 állott⁵⁾:

Almahely pusztfa falut Bethlen István 1614. feleségének, Csáky Krisztinának vallotta be⁶⁾. — **Andrási**, a középkorban Szent-András, 1609-ben adomány útján jutott Török Márton és Polyák Péter birtokába. — **Arad**, gyakran emlegetett palánkkal és révvel, »szép végházzal«, 1607 óta jobbadán rácz s 1614 óta egyúttal oláh lakossággal. Adomány tárgyát csak két ízben képezte; először 1598., midőn Báthory Zsigmond fejedelem a várkapitánysággal együtt Szelestey Jánosnak s másodszer 1607-ben, midőn Rákóczy Zsigmond 160 lippai rácznak adta. Az első azonban csak pár

¹⁾ X. LR. 34a. — ²⁾ NRA. 781., 5., 6., 8—10., 13., 18., 27., 31., 32. — ³⁾ *Törökm. Tört. Eml.* VII. 337. — ⁴⁾ U.-o. IV. 150—1. — ⁵⁾ A 148. lapon levő térkép-vázlat az 1560. évi összeírás adatait tartalmazza. Rajta van I. Ferdinánd arcképe, Lautensack egykorú rézmetszete után s a király és Földváry dicator névalírásai, utóbbi az eredeti conscriptióról. — ⁶⁾ NRA. 1860., 68.

az aradi ráczok kapták. — *Belotincza* falut az eperjesi uradalommal 1607. Kamuti szerezte meg. — *Bikács*, hol 1557-ben még 8 ház állott¹⁾, 1607. már pusztán jutott az aradi ráczok kezére²⁾. — *Bodrog* faluban 1582-ben 7 szerbnek 1057 juha volt³⁾. 1597. Segnyey Miklós kapta⁴⁾. 1656. Bodrog-Tóti falun a Szentandrásyak osztottak⁵⁾. — *Brusznik* 1607. már mint pusztta jutott Száva püspök birtokába⁶⁾. — *Bulcs* uradalmára nézve Basta 1602. még külön menedéklevelet adott Várady Zsigmondnak⁷⁾. 1664. a Janka-család bulcsi előnévvel kapta czímeres nemeslevelét. Lippa elfoglalásakor elpusztult s a lakosság eleinte a török kiűzetése után sem ide, hanem Czellára kezdett visszatelepedni⁸⁾.

Csálya és pedig Nagy- és Kis-Csálya falut a Balassák 1609. ápr. 14. a Balassák férfi-ágának kihaltával Báthory Gábor Balassa Annának adományozta⁹⁾; 1617. Cserepes István kapta¹⁰⁾. — *Cserfalva* másképp Földvár falut, Nagy Péter hadnagy halálával, 1656-ban Ujlaky Pál vette zálogba¹¹⁾; 1668. már ismét Zarándban említik¹²⁾. — *Csernesz* falut 1626. Petneházy István vette zálogba¹³⁾; özvegyéé volt még 1645. is¹⁴⁾. A közép-korban Csernesfalvának hitták. — *Csicsér* 1607. már pusztta volt¹⁵⁾. — *Csikaj* (Csykaj), Hodos és Perjémes (Priamus, a mai Perjámos) közt, 1597. Segnyey Miklósé¹⁶⁾. Csikatnak s Majmat és Szemlek vidékén levőnek, az aradi vár tartozékának írják 1617-ben, midőn Cserepes István kapta¹⁷⁾. — *Csolt* falut, melynek 1564. még 3 portája volt, 1607. már pusztán kapták az aradi ráczok¹⁸⁾. — *Csura*, másképp Torna 1668-ban szintén pusztán jutott Keglevich Miklósné Czobor Éva birtokába¹⁹⁾. — *Czella* (a középkor végén Selle), mely még 1700-ban is Tót-Váradjához tartozott, s most Krassó-Szörény éjszaki részében fekszik, 1607. a hős Cserepes Ábrahám deáké lett²⁰⁾. — *Czipán* pusztult falut (Kömlös és Ernye közelében) 1645. szept. 18. több jenei vitéz kapta²¹⁾.

Darvas (Doruos) 1607. az eperjesi uradalomban Kamuthy Farkasé volt²²⁾. — *Deszk* falut 1605. Zalánkeményi Rácz László²³⁾, 1649. (Deszka néven) Borosjenei Nagy Ferencz és Mihály²⁴⁾ s 1654. Kolontár Mátyás kapta²⁵⁾. 1667. távollevő földesura, Veér Mihály fenntartotta hozzá való jogát²⁶⁾. — *Dobrovicz* falu részjóságait a nagy-lippai járásban Bethlen 1622—31. Verebélyi Jánosnak adta, ez pedig 1633. Teleki Jánosnak zálogosította el²⁷⁾. — *Dombegyház* (különben többnyire Csanádban, ekkor

¹⁾ *Kammerer*, Defterek, II. 198. — ²⁾ *Fábián*, I. 64. IV. LR. 140. — ³⁾ *Kammerer*, I. 336. — ⁴⁾ *Bécsi udv. kam. lt.* fasc. 94. nro 31. — ⁵⁾ *NRA.* 816., 18. — ⁶⁾ *IV. LR.* 95b. — ⁷⁾ *L. I. r.* 337. — ⁸⁾ *Tört. Adattár*, II. 344—7. — ⁹⁾ *VI. LR.* 118—9. — ¹⁰⁾ *VIII. LR.* 246. — ¹¹⁾ *XXVI. LR.* 634—5. — ¹²⁾ *Tört. Értesítő*, 1884., 168. — ¹³⁾ *XII. LR.* 12a—13b. — ¹⁴⁾ *XXI. LR.* 125a—126b. — ¹⁵⁾ *IV. LR.* 140. — ¹⁶⁾ *Udv. kam. lt.* fasc. 94. nro 31. — ¹⁷⁾ *VIII. LR.* 246. — ¹⁸⁾ *IV. LR.* 140. — ¹⁹⁾ *Tört. Ért.* 1884., 168. — ²⁰⁾ *IV. LR.* 196ab. — ²¹⁾ *XXI. LR.* 160ab. *NRA.* 1097., 11. és 1722., 4. Közölte *Fábián*, I. 252. — ²²⁾ *IV. LR.* 244a. — ²³⁾ *U.-o.* 151ab. — ²⁴⁾ *XXIV. LR.* 45b. — ²⁵⁾ *XXVI. LR.* 426—7. — ²⁶⁾ *Török. Tört. Eml.* VI. 387—8. — ²⁷⁾ *Gyömrői lt.*

azonban Aradban említett) falu felét 1654-ben özv. Paizsgyártó Mihálynétól Tisza István vette zálogba¹⁾. Másik fele már 1652. az övé volt. — *Dragolicsza* 1607. az eperjesi uradalomban feküdt. — *Dubranicza* 1607. óta — a solymosi uradalomban — Lugassy János zálogjósága²⁾.

Eperjes a Pathócsyak magvaszakadtával 1563. Pethőé és Kerecsényi lett. Várát, melyet Lippával egyidőben foglalt el s 1595. hagyott el a török, Báthory Zsigmond s 1602. Basta tábornok már mint romot zálogosította el Kamuthy Farkasnak és Balásznak³⁾. 1607. Rákóczy Zsigmond azt is megengedte, hogy kastélyát kijavíttassa Kamuthy Farkas. Ezentúl nem említik. — *Ernye* (Komlós, Pető és Czipán vidékén) 1645. Jeney, Szegedy, Magovics és Simándy pusztá faluja⁴⁾. 1646. Vámos-Ernye néven Zarándban levőnek írják⁵⁾.

Facsád (a mai Facset, Krassó-Szörényben), kivált 1595. emlegetett várral. Mint aradmegyei kastélyt bírta Veres Dávidné, majd 1608. Vesselényi Boldizsár⁶⁾. — *Fejéregyház*, 1557-ben Féregyház, tőszomszédja azonban Kis-Fejéregyház⁷⁾, 1654-ben Félegyház néven Tóth Márton s több más jeni vitéz kapta⁸⁾. — *Fellak* vára 1551—1596. és 1598—1695. a töröké. 1582-ben 15 szerb lakosának 1105 juha volt⁹⁾. 1597. Segnyey Miklósnak adta Zsigmond fejedelem¹⁰⁾; úgy *Fíves* falut is, a mai temesmegyei Fibist, melynek nevét ekkor már Fhebusnak írták. — *Földvár*, l. Cserfalva. — *Fülöpkeő* (Pheulopkeő) faluban 1597-ben részjószágot nyert Jósika István¹¹⁾.

Gavrilócz pusztult falut, melynek nevét ma csak a Marosba Lippánál ömlő Valea Gavralovecz tartja fenn, 1607. Lugassy vette zálogba, a szintén elpusztult *Grossia* (a középkorban Grassa, ma Gross) faluval együtt¹²⁾. — *Geled* (Gelid, Glid), melynek várát 1551-ben Galádnak nevezik¹³⁾, s hol 1564. még 8 $\frac{1}{2}$ porta állt, 1635-ben már mint pusztá jutott Sárkány Farkas¹⁴⁾ és 1655-ben Haller Gábor kezére¹⁵⁾. 1605-ben Gyelidi Lukács aradi várjobbágy volt¹⁶⁾. — *Gyakorócz* pusztá falut 1609-ben (Kiakorcza néven) Török Márton és Polyák Péter kapta. — *Gyarak* (most Gyorok) már 1560. is csak 2, 1564-ben pedig 1 portából állt. Utóbb Simai Borbély György kapta, s 1605. még özvegyéé volt¹⁷⁾. — *Gyöngyvég* (Gienghuig) falut Lippa közelében 1607-ben egészen elpusztultan Ajtonyi Jakab deáknak adta Rákóczy Zsigmond¹⁸⁾.

Haticza pusztá falut 1597. Jósika, 1607. Lugassy vette zálogba¹⁹⁾, 1630-ban leánya, Borbála, Bercsényi Imréné követelte²⁰⁾. — *Heszota*

¹⁾ *NRA.* 1838. 95. — ²⁾ *IV. LR.* 97b—98a. — ³⁾ *Századok*, 1870., 469. — ⁴⁾ *XXI. LR.* 160ab. — ⁵⁾ *NRA.* 1722., 4. — ⁶⁾ *V. LR.* 143b. — ⁷⁾ *Kammerer*, Defterek, II. 198. — ⁸⁾ *XXVI. LR.* 390—1. — ⁹⁾ *Kammerer*, I. 336. — ¹⁰⁾ *Udv. kamarai lt.* Revisions-Verzeichniss, 1070. — ¹¹⁾ *Tört. Adattár*, III. 179—180. — ¹²⁾ *IV. LR.* 97b. — ¹³⁾ *Századok*, 1889., 121. — ¹⁴⁾ *XVI. LR.* 37b. — ¹⁵⁾ *XXVI. LR.* 564—5. — ¹⁶⁾ *IV. LR.* 151ab. — ¹⁷⁾ *U.-o.* — ¹⁸⁾ *IV. LR.* 114b. — ¹⁹⁾ *NRA.* 1821., 38. — ²⁰⁾ *Századok*, 1884., 220.

(Hezotha) 1607. szintén az övék volt. — *Hodos*, mely már 1564-ben sem tudta megfizetni adóját, 1597-ben Segnyey faluja¹⁾. — *Huszna* Aradhoz csak 1615-ig tartozott, midőn Hunyadhoz, 1632. pedig Zarándhoz csatolták vissza. 1618. a törvény külön intézkedett az odavaló tolvajok üldözéséről. 1642. már elpusztult²⁾.

Iratos (Nagy-) felét özv. Paizsgyártó Mihálynétól 1652-ben Tisza István vette zálogba³⁾. 1642. Dobóczy és 1650. Széll már mint csanádi falut szerezte meg, de a török hódítás után, 1720. is Aradhoz számították. Szomszédja volt *Irinta* (utóbb Pécske pusztája), melyet 1650. szintén Széll kapott. — *Ivánháza* (1560-ban Istvánháza), 1564-ben még 5 portával, 1607. óta Székely Istvánnak fizette a dézmát⁴⁾. — *Izvorács* puszta falu a nagylippai járásban 1622. Verebélyi-, 1633. Teleki-birtok⁵⁾. — *Jász-Pél* gyorsan hanyatlott; 1557-ben még 30, 1560-ban 18, 1564-ben már csak 12 portája volt; 1642—67. a Dobóczyaké⁶⁾.

Kalota (Alsó- és Felső-) előbb Szalánczy Istváné, 1597. óta Jósika Istváné a solymosi uradalomban⁷⁾. — *Kamarócza*, a rosiai határban, szintén⁸⁾. — *Kalodva* várát 1601-ben Székely Mózes Solymosért elcserélte. 1608—45. Alsó-, Felső- és Közép-Kalodva a Petneházyaké; 1651—7. Kalodva és Gyulayaké. — *Kanos* a Nagyvidéken 1607. jún. 28.-án Rác László s Györgyé⁹⁾, még azon év nov. 19.-én azonban, az eperjesi uradalommal, Kamúthyé lett¹⁰⁾. — *Kaproncza* (Kaprucza) Rucz Mihály magvaszakadtával 1608. egészen Kapronczay Tamásé lett¹¹⁾. — *Kassa* (a középkorban inkább Kasza) 1607. Kamúthyé, 1608—1645. a Petneházyaké, 1651—7. a Gyulayaké¹²⁾. 1564-ben a Mágochy-, Fügedy- és More-féle telkek már elpusztultak, — csak Földváry István 5½ portája állott. — *Kaszapereg*, néha Csanádban, egyszer még Csongrádban is említve, 1649. már mint pusztult falu jut Tatay István¹³⁾ s 1652-ben Dobóczyék kezére¹⁴⁾. Pedig híre járt, hogy 1640. a török »építetteti.«¹⁵⁾ — *Kápolnás*, ha nem szerepel is adománylevelekben, mindenesetre fennmaradt, mert egy 1700. évi összeírás a tótváradi járás falvai közé sorolja¹⁶⁾. — *Kázmér* 1608—1645. a Petneházyaké, 1651—7. a Gyulayaké. — *Kecskés* 1622. Verebélyi, 1633. Teleky puszta faluja a nagylippai járásban. — *Kerekegyháza* 1597. óta Segnyey Miklósé. — *Kér* falut, melynek 1560-ban említett 3 portáját 1564. már nem vették számba, 1610-ben Török Márton új adományúl kapta¹⁷⁾. — *Kisfalud* 1565. hét portával Fintha Jánosé; 1636-ban Tisza György s társaié lett¹⁸⁾; 1667-ben Vér Mihály tartott

¹⁾ *Üdv. kam. lt. Rev. Verz.* 1070. — ²⁾ *Törökm. Tört. Eml.* IV. 150—1. Nevét a 237. lapon Krasznáéval zavarják össze, Pesty pedig Husztnak írja egyszer. (Eltűnt vármeigyék, I. 41.) — ³⁾ *NRA.* 1838., 95. — ⁴⁾ *IV. LR.* 120b. — ⁵⁾ *Gyömrői lt.* — ⁶⁾ *NRA.* 1838., 69. — ⁷⁾ *Fábián* I. 67. és 165. Kalosának írva. — ⁸⁾ *U.-o.* 166—7. — ⁹⁾ *IV. LR.* 96b. — ¹⁰⁾ *U.-o.*, 244a. — ¹¹⁾ *V. LR.* 38a. — ¹²⁾ L. az illető családok történetét. — ¹³⁾ *Fábián*, I. 253. — ¹⁴⁾ *NRA.* 1838., 69. — ¹⁵⁾ *Szilágyi*, A két Rákóczy, 90. — ¹⁶⁾ *Törökm. Tört. Eml.* IX. 333. — ¹⁷⁾ *VI. LR.* 473. — ¹⁸⁾ *XVII. LR.* 154a.

hozzá jogot¹⁾. — *Konop* (Kunop) pusztult falu 1597. Jósika Istváné, 1607. Lugassy Jánosé. — *Kovácsi* (néha Kováchy) 1560-ban még 18, 1564-ben már 29 portával, mint maig is álló régi temploma mutatja, a török hódítást, eleinte, könnyen elviselte. 1604-ben Mágóchy Ferencz tartott hozzá jogot²⁾. 1608. Balogh Ezsaiás lippai helyettes várkapitány³⁾ s 1647-ben (midőn Zarándhoz számították) némely részét Kis Márton kapta⁴⁾. — *Kő* (Kw, Kew), a mai Kúvin, 1564-ben 6½ portával; 1605-ben itt Eördögh Boldizsár volt a földesúr, kinek Tupsit Gyura, Felit Mihály és Marit Mihály nevű jobbágysai megjelentek Rác Lászlónak Deszk és Mikelaka birtokába való beigtatásán⁵⁾. — *Krivabara* (a középkorban Krivavára) nagylippavidéki pusztult falu 1622. Verebélyi Jánosé, 1633. Teleki Jánosé. — *Kurtafejéregyház* (1560-ban 6½ portával) 1564. már mint ujonan megült hely szerepel; úgy látszik, ezért vesztette el idáig használt, vagy még régibb Kurtegyház nevezetét; 1645-ben már Kurtik néven s mint zarándi helyet kapta Jeney Tamás és 3 társa az 1560—4 ben Aradhoz számított falut⁶⁾, a mai Kurticsot.

Labosincz, 1700-ban Tót-Váradjához tartozott. A középkorban Labasócznak hitták. — *Leszpede* (hibásan Teszpede) falut a solymosi uradalommal 1607. Lugassy vette zálogba; 1630. veje, Bercsenyi Imre tartott hozzá jogot. — *Lippa* az egész korszakon keresztül élénken szerepelt. Magyar kézben az egész idő alatt csak 1595—1616-ig, mindössze 21 esztendeig volt. A hozzátartozó kincstári uradalom számadásai úgy össze voltak zavarodva, hogy 1603-ban a hivatalos jelentés szerint a tisztartó még kimutatást sem adhatott róla⁷⁾. — Még az 1615. évi törvények szerint is a kincstári javakhoz tartozott; az uradalmában levő falvakat azonban elég gyakran, de csak 1606—1609. közt osztogatták a fejedelmek. Ebből az időből 19 egyén kapott Lippán házat⁸⁾ s kívülök még 41, összesen tehát 60 háztulajdonost emlegetnek a Liber Regiusban fenntartott adománylevelek⁹⁾. Lippa várának átadása után (1616.) a vitézek nagy része Vajasdon és Váradon nyert jószágokat.

Majmat (Maymott) 1597. a Segnyey Miklósé; az aradi várhoz tartozott falut 1617. máj. 4-én Cserepes István kapta¹⁰⁾. 1642—1667. közt

¹⁾ *Törökm. Tört. Eml.* VI. 387—8. — ²⁾ *NRA.* 1034., 23. — ³⁾ *V. LR.* 91b. — ⁴⁾ *XXII. LR.* 6ab. — ⁵⁾ *IV. LR.* 151b. — ⁶⁾ *XXI. LR.* 160ab. *Fübián* (I. 252.), ki után, az eredetit akkor még nem ösmervén, az I. r. 238. lapján magam is indultam, ugyanonnan hibásan másolta Kurtilénak. 1646-ban (*NRA.* 1722., 4.) Kurták a neve. — ⁷⁾ *Erdélyi Orsz. Eml.* V. 214. — ⁸⁾ Ezek időrendben: Száva oláh vladika, Kragovics Péter, Zalánkeményi Rác László, István deák, Cserney Imre, Barbély Ferencz, Lugassy János bán, Rác Sinkó, Vajda István, Trombitás István, Rác Zsigmond, Sár Imre, Bodonyi Mihály, Pribék János, Balás Mátyás és István, Radics Márton, Mátyás Lukács, Rác Zsigmond. — ⁹⁾ A romok mai állapotát a következő lapon *Eisenkolb* Aurél lippai polg. isk. tanár szíves adatai alapján tüntetem föl. A romok magyarázata ugyanő-tőle a lippai polg. és középkeresk. iskola 1891—2. évi értesítőjében, 39—41. l. — ¹⁰⁾ *VIII. LR.* 246.

1582-ben (Monar néven) a fellaki nahiében nevezetes állattenyésztéssel, hol 5 szerbnek 1114 juha volt¹⁾; 1597-ben Munárt Segnyey kapta. A középkorban Molnári néven szerepelt puszta tehát éppen ezekben az időkben lett falu. — *Monostorlaka*, a mai Mondorlak, ezen a néven tudtommal 1564. szerepel utoljára, midőn 3 portával az aradi káptalanhoz tartozott; 1607. előtt (Mantaluk néven) Keszy Péter, azután Rác István, végre 1609-ben Szentandrassy György szerezte meg.

Nagyfalu 1597. Segnyeyé; *Novák* szintén. — *Nyárrév* 1636. Tisza Györgyé és társaié²⁾.

Odvos falut 1597. Jósika, s 1607. Lugassy kapta, kinek javára Nagy Gergely 1608-ban le is mondott róla³⁾. — *Ötvenablakú* 1560-ban 15, 1564-ben 13 portával, 1557. óta már mai Ötvenes (Ötvinös) néven is szerepelt, mint hódolt török falu⁴⁾; 1612-ig a Mágocsyaké, azontúl a Móri-czoké; 1649. kapták a Szentandrassyak⁵⁾, kik 1656. osztozkodtak rajta⁶⁾. 1668. b. Kegleviché⁷⁾.

Panád (néha Pánd) 1564-ben 8 portás falut, Mágocsy magvaszakadtával, 1612. Móricz Márton, 1626. pedig Petneházy kapta; ennek özvegye 1648-ban Kemény Jánosra hagyta. — *Papi* 1564. tíz portával Földváry Istváné, 1597. Segnyey Miklósé. — *Patak*, a lippai várhoz tartozó falut 1607. Kragovics Péternek ajándékozta a fejedelem⁸⁾; 1636. Tisza és társai vették meg⁹⁾. — *Pálélése* 1564-ben 19 portával Bebek Györgyé, pedig az előbbi évben nov. 30. Pethő és Kerecsényi kapta; 1595., 1603., 1636., 1658. és 1683. mint csatahelyet említik; nem csoda, ha nagyon elpusztult. — *Perrő* részjóságait 1597. Jósika kapta. — Alsó- és Felső-*Pestes*, Kapriora vidékéhez s korábban Nagy Pálhoz tartozó falu 1607. óta Zalánkeményi Rácz Lászlóé volt. — *Petercse* 1607-től Kamuthy Farkasé. — *Pécsk*, a mai Pécska, 1597. Peczky néven Segnyeyé; 1686-ban egy György András nevű papja volt¹⁰⁾ s így lakossága még nem züllött el. — *Popuncza* (csak ebben az egy esetben említett) falut az eperjesi uradalommal 1607-ben Kamuthy Farkas kapta¹¹⁾. — *Pozsoga* 1597. Jósikáé. — *Püspökfalva* 1564-ben még a csanádi püspök 6 portájával, 1643-ban már mint puszta jutott Teremy Mihály birtokába¹²⁾.

Radajócz 1609-ben Sárady Sebestyéné¹³⁾. — *Radamirócza* egészen elpusztult falut 1607-ben Ajtony Jakab deák, — *Radmanóczi* puszta falut pedig, ennek szomszédságában, Száva püspök kapta¹⁴⁾. — *Radna* 1564-ben meg Zagyvay Simon 10 portájával. A Maroson itt hajómalmai voltak

¹⁾ *Kammerer*, I. 336. — ²⁾ *XVIII. LR.* 154a. — ³⁾ L. az illető családnál. — ⁴⁾ *Kammerer*, II. 199. — ⁵⁾ *XXIV. LR.* 233b—234b. — ⁶⁾ *NRA.* 816., 17. — ⁷⁾ *Tört. Ért.* 1884., 168. Ekkor Eötvényesnek és zarándinak írják. — ⁸⁾ *IV. LR.* 96b. Itt Patának írja. — ⁹⁾ Itt már Patak néven. *XVIII. LR.* 154a. — ¹⁰⁾ Egy 1634. évi Elzevir-nyomtatványon. Az aradi lyceumé. — ¹¹⁾ *IV. LR.* 244a. — ¹²⁾ *XX. LR.* 206b. — ¹³⁾ *VI. LR.* 330—1. — ¹⁴⁾ *IV. LR.* 95b. és 114b.

a fejedelemnek, ki 1607-ben ezek közül egyet Száva püspöknek ajándékozott¹⁾; az elpusztult falunak egy másik malma, mely azelőtt az egyháze, majd Horváth Mátyásé volt, 1614. Balogh Istváné lett²⁾. Búcsújáró-kápolnáját 1668-ban és 1681-ben újították meg. — *Radulyfalva*, a solymosi várhoz tartozó falut 1607. Lugassy vette zálogba. — *Rakolcza* (talán a középkori Vrekócz) 1607-ben Kamuthy eperjesi uradalmában.

Ság (a mai Segenthau Temesben) 1564-ben 7½ portával Káthay Jánosé, ki azonban 1565-ben, nagyon érthető okokból, adós maradt a kincstárnak. 1582-ben Ságon 15 szerbnek 2141 juha legelt³⁾. — *Sebes* pusztult falut a solymosi uradalomban 1607. Lugassy vette zálogba s 1608. Nagy Gergely lemondott hozzá való jogáról. — *Serfesd*, 1557-ben még 60 házzal, elég jelentős 1582-ben is, mert 11 szerb lakosnak ott 2295 juha volt⁴⁾. 1597. (Sherpesd néven) még mint aradi falut kapta Segnyey. — *Solymos* 1551—1595. és 1614—1688-ig török kézben volt. 1601-ben Székely Mózes Kalodváért a töröknek adta át; 1607. Lugassy vette zálogba. Lippának újból (1616.) való behódolása után az elkeseredett lakosság 1625. táján jobbadán mindenestül kivándorolt⁵⁾. — *Spin* (Zpin) most krassói falut 1597-ben Jósika, *Sorló* és *Stupitnik* puszta falut pedig, az eperjesi uradalomban, 1607-ben Kamuthy kapta. — *Szabadhely* (Zabatel, Szombathely) mint vár a Száva rácز püspök jószágá lett 1607. jún. 28.⁶⁾. — *Szörcsaháza* (Zarchiahaza) 1564-ben már csak 1 portából állott; 1597. (Zarchahaza néven) Segnyey, 1649-ben (Szarkahaza néven) mint pusztát Szentandrassy kapta. — *Szelcsova* vagy Szalcsova falu 1597. Jósikáé; 1700-ban még állt s a tótváradi járáshoz tartozott. — *Szemlek* (a mai Szemlak) 1597-ben lett a Segnyeyé; 1617-ben mint az aradi várhoz tartozó falu a Cserepesé, 1636. a Tisza Györgyé; 1652. a Dobóczy-, 1667. a Vér-család követelte. — *Szent-Demeter* faluban 1582-ben 4 szerbnek 906 juha volt⁷⁾. — *Szent-György* falu már 1564. is csak 2 portából állott; 1607. Rákóczy Zsigmond mint az aradi vár pusztáját adta a ráczoknak⁸⁾. — *Szent-Iván*, 1564-ben 2 kapus falut, szintén. — *Szent-Miklós* földesurai 1564-ben a Szentmiklósyak, Bagdyak, Finták, Balogok, Méreghek, Bebekek és Barcsayak, de összesen is csak 5 portával. 1597. Segnyey kapta; jobbágysai közül 1605-ben Papp Györgyöt és Knitth Radiát nevezik meg⁹⁾. 1628-ban összes regaléit Désy Gergely szerezte meg¹⁰⁾. — *Szent-Pál* 1564-ben 32 portával Aradmegyének egyik legnagyobb helysége. Azonban, egyik leggazdagabb birtokosának, Nagy Balázsnak ivadéka, Ábrahám, 1609. már csak mint egyszerű

¹⁾ IV. LR. 197a. — ²⁾ VII. LR. 92—3. — ³⁾ Kammerer, I. 336. — ⁴⁾ U.-o. I. 336., II. 197. A török defterben mindakétszer Gerefény néven. — ⁵⁾ Századok, 1884., 208. — ⁶⁾ IV. LR. 95b. — ⁷⁾ Kammerer, I. 336. — ⁸⁾ IV. LR. 140. — ⁹⁾ U.-o., 151ab. — ¹⁰⁾ XIV. LR. 58a.

hadjú élt s elkallódott a többi földesúr is. Szent-Pált ekkortájban már mint pusztát kapta Sárkány Fábián, kit 1635. erősített meg birtokában I. György¹⁾. 1652. a Dobóczyaké; 1655. Haller Gábor kapta. — *Szent-Péter* most a temesi Német-Szt-Péter, 1582-ben jobbadán rácz lakossággal²⁾, 1597. lett a Segnyeyé. — *Szent-Tamás* 1652. Dobóczy, 1643. Rácz György pusztája; Fodor János és Pap László 1665-ben I. Lipóttól mint falut kapta³⁾, de aligha használhatta. — *Sződi* (Schöndorf, Temesben), 1564-ben 4 portával, még állt 1667-ben, mikor Vér Mihály követelte⁴⁾. — *Szóllós*, Vingától éjszaknyugatra, Aranyos-Szóllós néven 1564-ben 12 portával Dóczy Gáboré; ugyanazon évben az ő és Dóczy Mihály fiai kapták I. Ferdinándtól⁵⁾; 1582-ben 19 szerb lakosának 848 juha volt⁶⁾. 1597-ben Segnyey lett a földesura. Azontúl nyoma vesz. — *Szvinyovecz* 1700-ban a tótváradí járás faluja.

Telek (talán Szt.-Miklóstelke) 1597. a Segnyeyé. — *Tés*, Kér falu közelében feküdt; először említik 1610. febr. 1., mikor Török Márton új adományúl kapta⁷⁾. — *Tompa* falut rendesen Csanádhoz számították; 1627. mint aradi falut kapta Gállfy György. — *Tóti* 1597-ben Segnyeyé⁸⁾. — *Tót-Sopron* — a mai Sofronya vidékén levő — elpusztult falut 1636-ban Száva Istvánnak adta a fejedelem⁹⁾. — *Tótváradja* vára 1551—1595. és 1614—1693. a törököké, kik nem hanyagolták el a népes városkát¹⁰⁾, s ennek köszönheti, hogy 1700-ban is a járás székhelye lehetett. E korban a kincstár tartott jogot hozzá. — *Tulkos* a solymosi uradalomban, 1630. Bercsényi faluja. — *Tusova* (Thussova) pusztult falut 1607-ben Lugassy vette zálogba.

Udvari (Odorin) faluban 1582-ben 11 szerbnek 1679 juha volt¹¹⁾. 1597-ben (Udvari néven) Segnyeyé. Azontúl nem említik. — *Ujfalú* a lippai vár uradalmában feküdt. Először és utoljára 1609-ben szólnak róla, midőn Székely István és Balogh Gáspár kapta¹²⁾.

Varjas 1597-ben, Nagy-Varjas néven, Segnyeyé¹³⁾; különben Kis-Varjassal együtt rendesen Csanád-, sőt Csongrádmegyéhez számították. — *Vizes* ősi, de pusztult faluját Bánffy Anna 1622. február 18.-án 28 frton adta el Szentandrassy Györgynek¹⁴⁾. A Szentandrassyak 1656. ezen is megosztottak. — *Vizma* 1622—1633. Verebélyi-, 1633. Teleky-birtok.

Zabancia (Zabancha), a középkorban Szabadfalú, most Zabalcz, 1607-ben Kamuthy eperjesi uradalmában feküdt. — *Zagoricza* (Sagorita, Zagoricz) pusztult falut 1609. Csirő M., 1636. Tisza György kapta. —

¹⁾ XVI. LR. 37b. — ²⁾ Kammerer, I. 336. Mali-Szent-Péter néven. — ³⁾ LR Leopoldi 158. — ⁴⁾ Török. Tört. Eml. VI. 387—8. — ⁵⁾ LR. Ferd. 276. — ⁶⁾ Kammerer, I. 336. — ⁷⁾ VI. LR. 473. — ⁸⁾ NRA. 832., 35. XIV. LR. 10b. — ⁹⁾ XVIII. LR. 153b. — ¹⁰⁾ Zeiler-Beza, Neue Beschreibung des Königreichs Ungarn. (Lipscse, 1664.) 294. — ¹¹⁾ Kammerer, I. 336. — ¹²⁾ VI. LR. 340. és NRA. 1821., 38. — ¹³⁾ Bécsi udv. kam. lt. Rev. Verz. 1070. — ¹⁴⁾ NRA. 816., 9.

Zábrág, a középkorban *Zábrány* nevet viselt. 1607. már mint pusztá falut kapta Cserepes Ábrahám deák. 1636. óta Tisza György s társaié; 1667. Vér Mihály követelte. — *Zádorlaka* a török időkben gyorsan hanyatlott. 1557-ben szerb lakosai még 44 házban laktak; 1582-ben már csak 9 állattenyésztő családját említik¹⁾. 1656-ban ezen a falun is osztzkodtak a Szentandrásyok. — *Zonos* 1609. Török és Polyák pusztult faluja.

II. Zarándvármegye községei 1566—1695.

Aradvármegye 1626-ban egyesült ugyan Zaránnal, de csak nemesgökö olvadt egybe; helysegeikről ezentúl is külön kell szólnunk.

Zarándvármegyében az 1561. évi összeírás szerint 123 család megnevezett 184 tagjának 498 helyen elszórva 1483 portája volt; 70 birtoka már pusztán állott, 88-ról pedig nincsenek közelebbi adataink. Jellemző, hogy a Losonczy István, Bethlen Gábor, Buda Miklós, Horváth János, Horváth Márk, Porkoláb Dénes, Toldy László és Zay György-féle nagyobb uradalmakat az özvegyek vezették s hogy általában véve 22 özvegyasszony kezén 152 tagban 581 porta, vagyis a dica alá eső nemesi jószágnek 39⁰/₀-a volt, mit gazdasági és politikai tekintetben éppen nem lehet egészséges állapotnak nevezni. Növelte a bajt, hogy 208 faluban 410 porta s 8 pusztabirtok átmeneti helyzetben maradt, a mennyiben a király birtokában lévén, minden pillanatban ki volt téve az eladományozásnak; papok élveztek 35 tagban 167 portát s az övék volt 2 pusztult s 2 ismeretlen nagyságú jószág is. Szóval a Zarándmegye területén 1561-ben kimutatott 2060 telekből csak 1073, vagyis felénél csak valamivel volt több a megye ügyeinek vezetésére hívatott férfiak kezében.

1566-tól kezdve némileg nyugodt itt is csak a várak szomszédságában lehetett a földesurak helyzete. Ezen évtől 1695-ig a következő 266 helységnek birtokviszonyairól vannak adataink:

Acsova három részből állt; 1) *Fenyő*-Acsovát Segnyey Miklós 1610. Bethlen Gábornak adta cserében²⁾; 2) *Nemes*-Acsova pusztán Rontó János és Iván szabadosok javait 1618. Rácz Györgynek ajándékozta a fejedelem; 3) 1670-ben Erdély s a hódoltság közt *Magyar*-Acsovát tűzték ki határrúl³⁾. Acsovát a halmágyi kerületből csak 1696. kebelezték át a jeneibe. — *Agár* 1574. Kaza Alié török s Nagy Sándoré magyar részről; 1585. Garázda János kapta. 1601. új adományul kapta Garázda Anna s 1614. ugyanő és Teleky János. — *Agyagbél* falut 1601. Toldy István, 1614. Ecsedy Benedek kapta; 1650. a Telekyeké. — *Alatka* 1609-től Rácz Jánosé. — *Almás* több is volt; 1) *Nagy*-Almást, Kápolna vidékén, 1601.

¹⁾ *Kammerer*, I. 336., II. 197. — ²⁾ Források az illető családok történeteiben. —

³⁾ *Erdélyi Orsz. Eml.* XV. 126.

Toldy István, 1607. részben Demencsy Boldizsár, részben Szentandrassy György s 2) *Kis*-Almást 1601. (Almasel néven) Toldy, 1607. Demencsy és az ő magvaszakadtával 1616. Szalay Lőrincz kapta. 4) *Tót*-Almást, Magyarád vidékén, Somody Ferencz 1652. Haller Gáborra hagyta. — *Alsófalva*, máskép Bohány (l. ezt.) — *Apá* 1601-től Toldy Istváné; 1605. Petneházy foglalta el tőle s 1608. és 1626. törvényesen is megszerezte; 1645. Petneházy özvegyéé, ki azt 1648. Vér Ferenczre hagyta, s ez 1650. meg is váltotta a kincstártól, mely éppen ez évben nyilvánította Boros-Jenőhöz tartozó kincstári jószágnak. — *Apáti*, máskép Erdőháta-Apáti faluból 1642. Szabó Zsuzsánna és Györy Márton jobbágyokul szegődtek Sztepán Istvánhoz. — *Aranyág* és pedig 1) Alsó-, 2) Felső- és 3) Közép-Aranyág 1608. és 1626. Petneházyé, 1645-ben özvegyéé; 1651. Aranyág mezőváros és a már puszta Felső-Aranyág Gyulay Ferenczé s 1657. feleségéé. — *Avasd*, alkalmasint a középkori Avashely, 1574. (hibásan Travaselnek írva) Szinán szpáhi faluja; 1599-től a Jósza Györgyé és Thársy Miklósé. — *Ágya* 1590-től Kiss Jánosé, kit 1591. igtattak be; első ismert ref. papja Sajókeresztúry György 1631-ből. A falu 1650-ben a jenei vár vitás birtoka. — *Árkostő*, *Új-Árkos* és *Árok* 1601-től Toldy, kitől 1605. Farkas Farkas (Árkostőt Károlyi István) vette el s a Toldyak 1609-ben hiában próbálták meg visszaszerzésöket. 1630. Bercsenyié; 1650. a fiscus javai voltak; de Új-Árkost 1651. Nagy Péter s Felső- és Közép-Árkost Aradi György kapta.

Baglyos 1589. Dégelé, 1633. már mint puszta Kornis Zsigmondé. 1619. szőlősgazdái: Boros Péter, Szabó Ábrahám, Maróthy Mátyás és György. — *Baj* és *Bajniczi* (a régi Nagy- és Kis-Baj) falvakat 1601-ben Toldy kapta. — *Bajnokfalva*, a mai Bohánynak egyik része; 1597. és 1633. a Kornisok nyerték adományúl; 1650. a jenei vár vitás birtoka. — *Bakonyszeg* falut (a mai Bokszeget) 1650. a jenei vár tartozékát 1653. Tisza György s társai szerezték meg. — *Balicsény* (Balicsen, Balichien, Balichiwany, a középkorban Baliczafalva) 1597. és 1633. a Kornisoké; közben 1613. rövid ideig Keresztesy Pálé, mint már puszta falu. — *Balta* (a középkorban Baltafalva, most Baltyele) 1607. Baltin néven Zarándy Györgyé; örökösei 1636. Balta néven vették zálogba s 1650. a fiscus javai közé is e néven van beírva. — *Banicza* 1574. Kamber szpáhi faluja. — *Banyácz*, Baglyos közelében feküdt; 1619. szőlősgazdái Simon András, Gáspár János és Simon s Maróthy Mátyás és György. — *Bareza* (most Berza) 1574. Deli Alié. 1601—1614. a Garázdáké. — *Bánhodos* 1651. Székely Miklósé s Jánosé. — *Bánvásári* 1601. Toldy; 1650. a jenei váré. — *Bányafalva* (Banyakfalva, most Banyesd) részeit 1601-ben Toldy kapta. — *Bárd*, 1605. még Nagy- és Kis-Bárd néven szerepelt, rendszeren azonban már Barda a neve. 1574. Haszán spáhié; 1601. Toldy, kitől 1605. Nagy János foglalta el. — *Bekény* vagy Bökény (Kis-Jenő vidékén)

1614. Jancsó Pálé, 1650. a jenei váré; 1655. pörös jószág a Tiszák és Szentandrásyak közt. — *Bekény* vagy Bökény (a mai Buttyin) 1597. Kornis Gáspáré, 1633. Kornis Zsigmondé, 1651. Kornis Ferenczé. — *Belicsenesd* (Bellichenesd, alkalmasint a középkori Belényszeg), 1597-ben Kornis Gáspáré. — *Berende* (egyszer Berinde, a mai Berindia) 1574-ben Kaza Alié, 1613. Keresztesyé, 1633. Kornis Zsigmondé. — *Bernót* (ritkábban Barnót) 1607. új adományúl már mint pusztá jutott a Szentandrásyakhhoz; bár 1650. a kincstár követelte, övék 1651—1656. is — *Borzova* vagy Borzova a feltóti járásban, 1601. Toldy, 1607. Feltóthy János pusztája. — *Betlenősi* falut Bethlen István 1614-ben nejének, Csáky Krisztinának vallotta be. Ugyanez évben Kéry Balázs, Erdős Balázs, Pap Gáspár és Fazokas Mihály betlenősi lakosok Nagy- és Kis-Sáros falvakat Székely Istvántól megvették. Ez a föld időközben, úgy látszik, a község tulajdona lett; legalább 1643. Rákóczy fejedelem Lőrincz István betlenősi bírós s Erdős Pál és György Gábor esküdtek folyamodására erősítette meg újból az adásvevési szerződést. Papjai 1635—55. közt Komáromy György és Böszörményi István. — *Bodon* 1614. Bethlen Istváné. Lehet, hogy egy vele a Baduumnak írt zarándi falu, melyet 1607-ben új adományúl nyert Mátyus János. — *Bogyesd* 1661. Toldy Istváné. — *Bogyest* 1601. szintén; 1607. majdnem egészen elpusztúlva kapta Makó Gáspár, 1646. pedig Makó István és Mihály. — *Bohány* 1574. Rézmán szpahié; Alsófalunak írják 1589., mikor Dégel, s 1597., mikor Kornis kapta; Bohánynak, más-kép Alsófalunak 1602., mikor Sebesy Farkas követelte s 1613., mikor Keresztesy kapta; egyszerűen Bohánynak, mikor Kornis Zs. új adományt nyert reá. — *Boncsesd* vagy *Bongyesd* (a mai Boncsesd) falu 1602. Teleky Mihályé; 1628. Bethlen Jánosé. — *Boring* (a mai Zimbró vidékén) 1597. Kornis Gáspáré. — *Boros-Jenő* várát 1556. János Zsigmond 1565. a király hadai, 1566. a törökök, 1595. az erdélyiek, 1658. a törökök, 1693. a királyiak foglalták el. 1601-ben 96 faluval s részbirtokkal Toldy Istvánnak adta Báthory Zsigmond. 1604. azonban az uradalom nagyobb részét már visszaszerezte Petneházy jenei főkapitány; csakhogy ez az uradalom már az 1603. évi kimutatás szerint is pusztá volt. 1605. uradalmába tartozott Pankota, Simánd, Rokszin, Kenderártó, Megyer, Ternova, Pinteklaka, Gella, Kápolna és Feltót. 1650-ben kétségtelenül hozzátartozó kincstári jószágúl jelentettek ki 17 falut, pör útján elvettek 28 egész falut, 2 részjószágot s 16 pusztát, — szerződés és publicatio útján pedig 14 falut és 13 részjószágot ítéltek meg számára. 1653-ban az országgyűlés kijelentette, hogy uradalma egyenesen az országot illetvén, a fejedelem abból visszavonhatlanúl senkinek sem adhat jószágot. 1616-tól, mikor végvár lett, nagyban emelték a fejedelmek, mint ezt az 1638. és 1652. évi statutumok, az 1649—1652. évi czéhlevelek s jelentékeny számú törvény-cikkek is bizonyítják. Számos házhelyet s a városon kívül sok birtokot

adományoztak a jenei vitézeknek ; 1635. azonban maguk is elősmerték, hogy még mindig sok a városban az üres telek, s hogy több házat kelene építeni. 1607—1652. közt ezek a főbb utczái: Hidas-, Hosszú-Hidas, Hosszú-, Sáros-, Csókásy-, Nagy- és Kis-utcza és az Országút. Ezeket az utcákat még nem világították, takarodó harangozás után azonban mindenkinek lámpással vagy szövétnekkel kellett hazamennie, s este fegyvert sem volt szabad hordania. — *Boros-Megyér* egyrészét Buda István elhunytával 1601. Toldy kapta. 1604. Mágocsy és Toldy, 1605. Jenő váráé, 1607. Székely Istváné, 1608. és 1626. a mezőváros egy része, a Káptalan-utcza Petneházyé. 1641. egy része a Nadányiaké, a másik 1645. özv. Petneházyéné. Szőlőskertjei közül 1607. egy Nádudvary Jánosé, 1608. egy a Vereséké, 1652-ben 3 (az Agyagosban és Csúton) Szócs Pálé. 1607. Szörös László házat kapott itten. 1631. Megyery András a prédikátora. 1607—26. közt Megyernek Káptalan-, Janova- és Csincsvize nevű utczái ösmeretese. — *Boros-Telek*, vagy egyszerűen Telek, Apa mellett. Malma 1641. Bornemisza Pálé, 1651. Ujlaky Lászlóé. E malom szomszédságában egy rétet 1649. Bogdas Miklós szabados kapott. 1650-ben a jenei várhoz tartozott; 1651. a Csókásy-lányoknak adta a fejedelem. Szőlőművelésének emlékét fenntartotta a Rákóczy-hegy és a Rákóczy-pincze, a mai Apatelekek faluban. — *Bozos* Ártándy Kelemen s Hagymás Kristóf magvaszakadtával 1579. Bocskay Istváné s 1597. Segnyey Miklósé lett. — *Bratina* 1650. a jenei uradalomban. — *Brosztecz* (Apatelekek és Jenő közt) 1611. Garázda Annáé. — *Brusztur* (Bruztur, Brucztur, Buruztur, Burozto, Breztur, Broztür) 1574. Moharem agáé; 1601. Toldy, 1608. és 1626. Petneházy kapta; 1648. Petneházyé Rákóczy fejedelemre hagyta; 1650. a kincstáré; 1659. Magos István jobbágy Thököly Istvánhoz szegődött el. — *Brusztureszk* vagy Burusteres (most Bruszturesty) falut 1597. Kornis, 1613. Keresztesy kapta. — *Bucsava* 1628. Bethlen Jánosé, 1650. a kincstáré. — *Bucsavicza* (Busauicza) amannak közelében, 1601. Toldy. — *Bugyest* (Bundgien, Busest, most Bugyesd) pusztá falut 1601. Toldy, majd — Bogáthy M. magvaszakadtával — 1607. Szilágyi M. és Fekete János kapta.

Cseke (Czeke) másképp Városfalú, vagy Cseke-Vadász, I. Vadász. — *Csente*, a mai Csintye, 1618-ban egyszer Czinczieinek írva), 1645-ben Simándy és Jeneyé. — *Csermely*, a mai Csermő, 1574. Musztafa szpáhi és Kis-Csermőly Berhán bulogbasa faluja. 1650. B.-Jenőhöz tartozott; 1651. a Székelyeké. — *Czernez* (a középkorban Cserneczfalva) 1626-ban Petneházyé, 1645. Petneházyéné, 1651. Gyulay Ferenczé. — *Csigatövis* (a középkorban Csigatös) 1641. a Nadányiaké. 1644. Nadányi László s 1646. Nadányi György a maga itt levő részeit Tisza Istvánnak vetette zálogba. 1650. a jenei várhoz tartozott. — *Csigérfalva* 1607—1656. a Szentandrásyaké. — Alsó- és Felső-*Csil* falut 1607. új adományul kapta Feltóthy János; 1610 Alsó-Csilben Korda Mihálynak is volt jószágá. — *Csolt* (a

mai Kiszindia területén); 1601. egy részét Toldy, 1650., midőn a kincstár javaihoz számították, az egészet a Rokszini-család kapta. — *Csoresd* pusztá falut 1597. Kornis, azután 1613. rövid időre Keresztesy kapta. — *Csókás* (a középkorban Csókástelek) 1574. Ozmán bulogbasáé; 1667. Vér Mihályé. — *Csucs*, 1574. palánkkal. 1610. Segnyey Miklós átengedte Bethlen Gábornak. 1648. II. György megerősítette Csucsy Pétert az oláh senioratusban, a faluban szedett igazságtalan vámot pedig 1655. megszüntette. — *Csungán* 1656. előtt Csókásyé, azután Sebesy Ferenczé. — *Csunya-Keszi* (Czuna-Keszi) faluból 1642-ben Székely Anna (Rákóczy Andrásné) jobbágyul szegődött el Cseke-Vadászra. A falu ref. papja 1654. Óváry György, 1666. Görbedy Péter, 1677. Szilágyi István.

Dancsfalva (most Doncsény) 1574. Kaza Alié; 1597. és 1633. a Kornisoké, közben 1613—4. Keresztesy. Mai neve 1574-ben a török adójegyzékben mint Doncsánfalva jelenik meg először. — *Deákfalva* máskép, mint 1613-ban (midőn Keresztesy Pál kapta) világosan írják Diécs, mely néven ma is megvan. 1597. Kornis Gáspáré, 1633. Kornis Zsigmondé, de egy része 1602. Fejér Judité. — *Dedánfalva*, ennek közelében, 1602. Fejér Judité. — *Deszni*, a mai Dézna, többször emlegetett várral. Ezt 1565. vette be János Zsigmond; 1567. Bebek kapta s tényleg használta is mindamellett, hogy 1574-ből már ismerjük a töröknek Desznihez behódolt helységei jegyzékét. A törökök folyton hódoltattak határán, mi 1590. éles felszólalásokra adott alkalmat. 1594. a Kendyeké; 1597. Kornis G., 1612. Bethlen Gábor s még azon évben Keresztesy, 1614. újra Kornis Gáspár s 1633-ban Kornis Zsigmond kapta; 1649. azonban a vizsgálat Keresztesy Pál jogos tulajdonának mondta. Az uradalomhoz 1613-ban 13, 1633-ban 39 falu s több pusztá tartozott. A vár, mely alatt közvetlenül feküdt Nagy- s odább keletre Kis-Deszni, 1658—1693. újra török uralom alatt állt. — *Dobrócz* falut 1600. táján Jeney István deák, 1607. pedig egy részét Szamosközy István, a másikat Kállay Gergely kapta. — *Dobrava* (1553. még Dombegyház és 1697. egyszer Dumbrava falu) 1574. Kazi bulogbasáé. 1618. az itt lakó Szabados Rontó-családot örökös jobbágyságra kárhoztatta Bethlen fejedelem. — *Dobravicza* 1597—1633. a Kornisoké. — *Dud*, Magyar-Dud néven, 1601. Toldyé, 1607. Zöldy Demeteré, 1652. Nikodiné. — *Dulcsin* 1574. Rezmán szpáhié, 1597. Kornis Gáspáré.

Egregy Köszönd vidékén, 1574. Hasszon vajda hódolt faluja. — *Elek* faluban levő részeit 1644. Nadányi László s 1646. Nadányi György zálogba vetette Tisza Istvánnak. — *Eperjes* falut, Köszönd vidékén, 1601. Toldy kapta. — *Eperjes* pusztult falut (most Békésben) 1607. Szentandrassyék kapták s az övék is volt 1655-ig. — *Erdőhegy* 1572. emelt török

palánkkal, mely 1607. a jenei kapitány számadása alá tartozott. — *Écsjoka* vagy *Écsjoka* (Echioka, Eszoka) faluban 1630. birtokos Bercsényi Imre s felesége, kik Ghyczynének ott levő javait is zálogba vették.

Fajdas vagy Fajdos részeit 1601. Toldy kapta; 1624. Horváth L. átíratta Ibrányi Mihályra. — *Fanácz* (Kápolna vidékén) 1602-ben Teleky Mihályé, 1614—1650. közt Garázda Annáé és családjáé. — *Farest* vagy Forest a deszni uradalomban; 1597. és 1633. a Kornis-, 1613. a Keresztesy-családé. — *Fazokas-Varsánd* 1572. Pásztóy János özvegyéé, Bajomy Zsófiáé; 1604. Toldytól Petneházy foglalta el. Mindakétszer Biharban, de kétségtelenül zarándi helységek szomszédságában; 1614. mint Bethlen J. jószágát, ismét Zarándban említik. Ref. lelkésze 1664. Debreczeni István. — *Fejéregyház* 1651. (Filléregyházra ferdített névvel) Gyulay Ferenczé, 1633. a Rácz-leányoké. — *Feltót* (most Taucz) 1572. egy török uradalom feje. 1601. Toldy, 1605. a falu s a hasonlónevű pusztá Petneházyé; 1607. járási székhely; 1626. új adományúl kapta Petneházy; özvegye, a végrendelkezésre 1645-ben nyert joga alapján, 1648. Rákóczy fejedelemre hagyta; 1650. a kincstáré. 1669. Arday István a ref. papja. — *Fericse* 1601. Feracz néven Toldy, 1650. (Fericz néven) a jenei vár vitás birtoka, 1652. (Faricsne) Haller Gáboré. — *Fenes* (most Fényes) 1574-ben Bali szpáhi faluja. 1597. Kornis G., 1613-ban Bethlen, majd Keresztesy kapta. 1614-ben Bethlentől Alsó- és Felső-Fenest Vérék vették zálogba. 1623. Tivadar Lászlóné tiltakozott eladása ellen; 1624. itt levő részeit Máry Mihály átíratta feleségére, Gyurma Katalinra. 1633. új adományúl kapta Kornis Zsigmond. A falut egyszer, 1623., szörénymegyeinek írják. — *Füzegy*, vagy *Fűszeg* (Fwzegh, Fűszeghi) 3 részből állt; *Alsó- és Felső-F.* 1601. Toldy, Füzegy 1607. Bornemisza Lászlóé, *Alsó-, Felső- és Középső-F.* 1639—1643. Bornemisza Pálé, A. és F.-F. 1650. a kincstáré; 1651. Vér Ferencz mint bihari falut vette zálogba.

Galsa 1604. Kincses-Garsa néven Mágocsy; 1608. és 1626-ban Petneházyé s 1645. az ő özvegyéé; 1651. Gyulay Ferenczé s 1657-ben a feleségéé. 1651-ben mezőváros volt. — *Gavora* Közönd vidékén 1607-ben Várad Szabó Ferenczé. — *Gáb* faluban 1648. Jeney részét Szentpétery kapta s ezé 1651. is. — *Gela* (Rokszin táján) 1603. Jenőhöz tartozott; 1601—9. a Toldyak követelték; de 1605- és 1650. ismét Jenőhöz számították. — *Gosztilecz* 1574. még középkori Goztilafalva (hibás olvasással Csoztlyafalva) néven Kiván szpáhié; magyar földesura Nagy Sándor; 1585. Garázda Jánosé (Gosztila néven); 1601. Fejér Judité s Garázda Annáé; 1607. ez utóbbié; 1614. szintén és Teleky Jánosé. — *Gósd* (most Govosdia) 1574. (Csoozdnak hibásan olvasva) a jenei bégé; 1597. Kornis Gáspáré, 1633. Kornis Zsigmondé. — *Görhe*

1663. a Rácz-lányoké. — *Grodna* (Alsó- és Felső-Grodna) 1589-ben a Dégelé. — *Gros* (Lazurtól éjszakra) 1601. részben Toldyé; 1608. Csubró Pál kapta. — *Gura* vagy *Gaura* (most Gurahoncz) 1574. Honcz (hibás olvasással Horicz) néven a Bajazit szpáhié; 1601. Gaura Toldyé. 1697. Gura a halmágyi uradalomban feküdt. — *Gorba* (most Gurba) 1630-ban Bercsényié, 1650. a jenei vár vitás birtoka. — *Gyarak* (Gorba és Jenő közt) 1576. Memi szpáhié. 1652. itt ütköztek meg a jeneiek a gyulaiakkal. Ezentúl nem is említik többé. — *Gyarmat* (most Fekete-Gyarmat) 1580., 1584., 1593. az Ábrahámffyaké. 1619-ben Arató Mihályné zálogba vetette. Ref. papjai 1660—1702. Ujváry András, Gubácsy György s Kolozsváry István. — *Gyarmat* (most Gyarmata) 1601. Toldyé; 1605-ben elfoglalta s 1608., 1626. törvényesen meg is kapta Petneházy; 1645-ben özvegyéé; 1650. egyrésze a kincstáré, más része Vér Ferencz zálogjószága. — *Gyula-Varsánd* 1574. a Soklyói Szabóké, 1649. Török Istváné. Lakói 1683. még élelmiszereket küldtek Apafy táborába.

Halmágy várkastélylyal volt ellátva; ez a hely többször szerepelt a hódoltság történetében. 1604. a Kaszáké; 1628. Bethlen János kapta; 1651—2. Mógáék több földjét vetették zálogba. 1667. Bethlen Jánosé és Balogh Mártoné. — *Haraklyán* egy része 1640—1651. Király Jánosé; a másik 1650. a kincstáré. — *Harnicsesd*, Bucsáva táján, 1601. Toldyé. — *Hodos* pusztult falu 1601. Fejér Judité s Garázda Annáé; 1607. Garázda Annáé; 1614. ugyanazé s Teleky Jánosé. — *Hodostó* 1574. Ozmán bulogbasáé. — *Holt* (most Holdmészes egy része) 1574. Sziansz szpáhi faluja; 1597., 1633. a Kornisoké, 1613. a Keresztesyé. — *Honcz* (a középkorban Hont-, vagy Honczfalva) 1607. Verebélyié, 1650. a kincstáré. — *Hosszúlovicza* (Hozolovitza, a középkorban alkalmasint Hosszú-Lászlófalva) Feltót vidékén 1601. Toldyé.

Ignest (a középkorban Ágnafalva) 1597—1633. a Kornisoké, 1613. Keresztesyé. — *Jánosháza* 1649. Török Istváné, 1663. Dobóczyé, 1667. Vér Mihályé. — *Jaroszlevesd* vagy Jaroszlavas 1601. Toldyé, 1650-ben Jenőváré. — *Jószás*, 1) Kis Jószás, a mai Jószáshely, 1574 Dsafer vajdáé és Sziansz szpáhié; 2) Jószás 1597—1633. a Kornisoké.

Kakaró 1608. Kis Alberté s Nagy Bálinté; 1650. a jenei vár vitás jószága. — *Kapacsény* (a mai Zimbró vidékén) 1597. Kornisé, — *Karalyos* (Karulyos, Karolios, Karullyes, most Kerülő) 1601. Toldyé; 1604. és 1607. vitás közte és Petneházy közt; 1614. Bethlen Istváné, 1650-ben a kincstáré. Ref. papjai 1653—1669. Várallyay István, Tószegi Sámuel, Jeney György. — *Kaszanyesd* 1656. előtt Csókásyé, azután Sebesy Ferenczé. — *Kápolna* (most Kavna) 1605. Jenőhöz tartozott; 1609-ben Nagy Kápolnát Nagy Gergelynéől Király György kapta; 1650. a jenei váré. — *Kázmér* (Kasmer, Kozmer) 1608. és 1626. Petneházyé, 1651. Gyulayé. — *Kenderató* vagy Kenderártó (most Kontrató) 1605. Jenővár faluja, 1608.

és 1614. Bornemisza Lászlóé, 1639–43 Bornemisza Pálé, 1650-ben a kincstáré, 1667. Vér Mihályé. — *Kertes* 1574. Cseri basáé. 1597. Felső-Kertes puszta falu Kornisé, 1613. Felső-Kertesul Keresztesyé, — 1650. Felső-Kertes a kincstáré. — *Kér*, Nemes- és Kecskés-Kér néven 1607. Garázda Annáé, 1610. Török Mártoné, 1650. a kincstáré — *Kis-Fenő* 1590. Kiss Jánosé, 1650. a jenei vár vitás jószágá. Ref. papjai 1631-ben Veresmarty János, 1633. Patrohy György s 1673-ban Kabay Márton. — *Kocsoba* (Kochioba, Kazoba) 1574. Haszán szpáhié; 1597–1633. Kornisé, 1613. Keresztesyé. 1597. már puszta. — *Kolt* (Gurba vidékén) 1601-ben részben Toldy. — *Komlós* (most Szent-Anna egy része) 1640-ben Király Zsófiáé, 1645. Jeneyé s társaié; 1651. egy részbirtoka zálogban Vajda Lászlóé. 1645. már puszta. — *Korcsomáros* (a középkorban Korcsomárosfalva) 1574. a Kurt bégé, 1601. — Korcsomarest néven — Toldy Istváné. — *Kornyafalva* (most Kornyest puszta) 1574. Szinán szpáhié. — *Korotna* vagy Karatna (most Krokna) 1574-ben Héder bulogbasáé; Felső-Korotna 1597–1633. Kornisé, 1613. Keresztesyé. — *Kovácsháza* (most Csanádban) 1645. Jeneyék pusztult faluja. — *Kót* (Kooth, Ágya mellett) 1601. Bethlen Gáboré, azután Szentandrásy Györgyé, 1614. Bethlen Istváné. — *Köved* (most Kujed) 1650. még három (1553. öt) faluból állt s Jenő várához tartozott. — *Krajkova* (most Krokova, 1613-ban Karajkova) 1574. Olaj bégé, 1597–1633. Kornisé, 1613. Keresztesy. — *Kupa* (most Csanádban) 1581. Török Istváné. — *Kurecz* (Közönd táján) 1601. Toldyé. — *Kutas*, 1564. még Keczer-Kutas, 1614-ig Balassa Bálinté és Ferenczé, azután Paczót Ferenczé s Balassa Annáé.

Lascsór (Laschior, Lazchior, a középkorban Liszesora, ma Lestyora) 1597–1633. a Kornisoké, 1643. Hegyesyé. — *Lavócz* 1650. a kincstáré. — *Lazur*, 1602. Nagy-Lazul; 1610. Segnyeytől Bethlen Gábor cserélte el; 1613. Keresztesyé, 1650. a jenei váré, 1659. gr. Thököly Istváné. — *Láz* 1574. Deli Alié; 1589. Nagy-Láz Dégel Mártoné, 1613. Keresztesyé; 1633. Kornis Zsigmondé, ki 1634. egy házat Balkóéknak adta zálogba. — *Lésza* 1670. Kis-Rácz Istváné. — *Lónya* 1574. Kurt bégé, 1597-ben Kornis Gáspáré, 1601. egy része Toldy Istváné. — *Lonka* 1607. Szaküli Mihályé, 1651. Vér Ferenczé (Biharban), 1662. Sebesy Ferenczé s Moga Jánosé; 1663. Pilcz Mihályé és Csókásy Kataliné. — *Lugozó* 1651. előtt Bornemisza Kataliné, azután Aradi Györgyé. — *Lupsafalva* 1585. előtt Nagy Sándoré; azután Garázda Jánosé, 1601-ben Garázda Annáé s Fejér Judité, 1614. Garázda Annáé s Teleky Jánosé.

Madársesd (a középkorban Madársárgfalva, most Madrizesty) 1601. Toldy Istváné. — *Magulicza* 1655. Menyhárt deák zarándi szolgabíróé. — *Makzina* vagy Magzina 1574. Kaza Alié; vára 1614-ben török kézre jutott; 1651. Gyulay Ferenczé. — *Marócz* 1650. a kincstáré. — *Mácsa* 1609. a Balassák férfiágának kihaltával a leányágra, Paczód Ferencznére

s fiára szállt. — *Medgyes* falut, (most Medgyes-Bodzás részét) XVI—XVII. századbéli jogai alapján 1693. a Vajda- s 1734. a Gáll-család követelte. 1693-ban Nagy- és Kis-Medgyest különböztették meg. — *Menyéd* (most Minyád) 1597. és 1633. Alsó- és Felső-Menyéd néven a Kornisoké; 1574. azonban már Minyád és Csorna-Minyád néven az Ali szpáhié s Alsó- és Felső-Minyáduul név alatt a Keresztesyé. — *Meszt* (most Muszka) 1604. Mágocsyé, 1605. Petneházy bitorolt jószágga; adományúl 1608. és 1626. nyerte; 1651-ben Gyulay Ferenczé, 1657. özvegyéé. — *Ménes* (most Kresztaménes) 1601. Alsó-, Felső- és Brája-Ménes néven Toldy Istváné; 1639. és 1643. Braménes Bornemisza Pálé; 1650. mind a három falu a kincstáré. — *Mézes* (most Holdmézes egy része) 1574-ben Kazi bulogbasáé, 1597. Kornis Gáspáré, 1613. Keresztesyé, 1633. Kornis Zsigmondé, ki 1638. szabályozta a mézesiek hadiszolgálatát. — *Miske* falut 1574. új adományúl nyerte a Soklyói Szabócsalád. 1676—1681. Sarkady András volt a ref. papja. — *Mogyorós* (ma Monyorós) 1591. Pongrácznéé, 1601. Toldyé, 1650. a kincstáré. — *Monostor*, Jenő táján 1601. Toldyé, 1605. Korossyé, 1650. a kincstáré. Alkalmasint Dienesmonostora határából szakították ki; 1601—1609-ben Szent-Dienes külön pusztája volt Toldynak. — *Monyásza* falut 1597. hóforraisaival együtt Kornis Gáspár, 1613. Keresztesy, 1633. Kornis Zsigmond kapta — *Musztecz* (most Musztesd, a középkorban Moszta-Györgyfalva) 1602—1614. a Garázdáké, 1650. a kincstáré.

Nadab 1609. Rácz Jánosé. A falut 1669 az ónodi katonák kirabolták. — *Nadalbest* (régebben Nádalbafalva, most Nadalbest) 1597—1633. Kornisé, 1613. Keresztesyé. — *Nádas* 1609. Thury Mártoné, 1650-ben a kincstáré, 1651. László Mátéé. Régibb jogok alapján 1700. Sztépánék is követelték. — *Nyágra* 1597—1633. Kornisé, 1613. Keresztesyé. — *Nyék* 1652. (Aradban említve) részben a Jenyeké és Diószeghyeké; 1667. Vér Mihály követelte. 1683. okt. 28. itt táborozott Apafy. — *Nyüved* (Nagy- és Kis-Nyüved néven) 1601—9. Toldyé.

Oburczia (most Obersia) 1614. Bethlen Istváné. — *Oszoly* (a középkorban Oszojfalva) 1650. a kincstáré; 1651. László Máté zálogjóságga. — *Ottlaka* (most Ottlaka) Ártándy Kelemen, majd Hagymás Kristóf magvaszakadtával 1579—1590. Bocskay Istváné. — *Ölvegy* (Eolyvett, Eolveth, Eölved, Ulyved) 1601—4-ben Toldyé, kitől 1605. Nagy- és Kis-Ölvedet Rácz János foglalta el. 1607. Toldyék eladták Petneházynek. 1614-ben Bethlen Istváné, de 1580—1612. Mágocsyék s azontúl Móriczék is jogot tartottak rá. 1650 a jenei várhoz tartozott. Lakosai 1683. még kalácsot küldöttek Apafy táborába. — *Óstelek* már pusztán állt 1644—6., mikor a Nadányiak részjóságait Tisza István vette zálogba.

Pajzs (Paüz, Bais, most Paizsán) 1574. Kamber szpáhié; 1650-ben a jenei vár vitás birtoka. — *Pankota* 1565—1595. külön bég székhelye s a timárbirtokok középpontja. 1603—5. Jenőhöz tartozott, mint pusztult falu. 1607—1650. Petneházyé, 1651—7. Gyulayé. — *Panusésd* (Solymos-Bucsáva táján, a középkorban Panusa) és *Paplocza* (alkalmasint a középkori Papfalva) 1601. Toldyé. — *Pecser* 1601. Toldyé, 1646-ig a Nadányiaké, kiknek javait ekkor Tisza István vette zálogba. 1662. Wesselényi nádor, mint uratlan jószágot, Soldos Istvánnak, Trombitás Istvánnak és Gombos Györgynek adta. — *Pestere* vagy Pesterő faluban 1575. a török kegyetlenkedett. A falut 1629-ben Kornis Mihály kapta. 1650. Balogh Ferencz részjóságát Balogh Máté s felesége vette zálogba. — *Pél* 1650. a kincstáré, 1622. Soldos Istváné, Trombitás Istváné és Gombos Györgyé. — *Pinkó* falut 1605-ben Toldytól Petneházy foglalta el s adomány alapján 1608. és 1626. szerezte meg; 1645. még özvegyéé; 1650. Jenő pusztája, 1651. Véré. — *Pinteklaka* vagy Pintelaka (azelőtt Pénteklaka) 1605. Jenő váráé, 1611. Garázda Annáé. — *Pipály* egy része 1607. Ujlaky Fülöpé, 1630. Bercsenyié, 1635. özv. Ghyczynéé, 1650. a kincstáré. — *Piski* faluban levő részjőságaikon Pisky Zsófi és Judit megosztottak; 1616. Béli János a maga részjóságait elzálogosította Bornemisza László családjának. 1650. kivették a kincstári javak közül. — *Ples* 1601. Toldyé, 1650. a kincstáré, 1652. özv. Zöldy Gáspárnéé. — *Pleskucza* 1697. a halmágyi uradalomban feküdt. — *Plof* 1601. Toldyé, 1607. Deszni Györgyé, 1649. Beniczkyé, 1650-ben a kincstáré. — *Pojána* 1697. a halmágyi uradalomban. — *Poklosicza* 1607. More Jánosé. — *Poklucza* 1574. Kurt bégé. — *Poleska* (Bogyesd táján) 1601. Toldyé; 1608. elég elpusztultán kapta Décsy, Petneházy s Horváth; 1650-ben Jenő vitás birtoka. — *Porond* vagy Prond (Eperjes és Bökény közt) 1574. Ferhád vajdáé; 1601. Toldyé; 1655-ben vitás a Tiszák és Szentandrásyak közt. — *Pravalin* (most Prevalény, már Hunyadban, éppen a határon) 1650. Jenőhöz tartozott. — *Prázsafalva* vagy már mai nevén Prezest, sőt egymástól némileg meg is különböztetve, 1597—1633. a Kornisoké, 1613. Keresztesyé. — *Prodanyest* (Prodánfalva) szintén.

Raj (most Szaturó, 1601-ben már Zatulru) 1574. Ali vajdáé, 1601. Toldyé; 1613. Alsó-Raj Keresztesyé, 1634. Szatulreo Torma Kataliné s Kasza Istváné. — *Rakaszeg* (most Repszeg) 1574. Ozmán bulogbasáé, 1650. a kincstáré. — *Revekesz* (most Revetis) 1574. Bali szpáhié, 1597. Kornis Gáspáré. Keresztesy 1613-ban már mint pusztult falut Revetisul néven kapta. — *Rökszin* (1605: Rökcsin) 1601. Toldyé; 1603. elpusztult; 1605. Jenőé, 1608. Kamuthyé; 1609. Toldy követelte; 1626. Petneházy vette meg 3000 frton; 1645. özvegyéé; ref. papja 1689-ben Debreczeni István. — *Rossia* 1597—1633. a Kornisoké, 1613. Keresztesyé. Közéleben feküdt *Rosucza*, mely 1574. Bali szpáhié, 1602. Sebesy Farkasé. — *Rosztoka* (most Rosztócs, 1697. már Resztócz) 1601. Toldy pusztája; 1648.

özv. Petneházy né Vér Gáspár örökösire hagyta. — *Róna* (most Ravna) 1597—1633. a Kornisoké, — egy rész 1602. a Jósáké.

Sámolykeszi (most Somoskesz) már az 1572. évi dúlás után pusztulásnak indult; 1574. Musztafa szpáhié; 1591. Pongrácznéé; 1651-ben a Székelyeké. — *Sáros* falut Nagy- és Kis-Sáros néven 1614. Székely István és neje eladta Kéry Balázsnak, Erdős Balázsnak, Pap Gáspárnak és Fazokas Mihálynak. A fejedelem 1643. hagyta jóvá az eladást. — *Sebes* (most Boros-Sebes) 1574. a jenei bégé; Kendy Ferencz hűtlensége után 1597. a mezővárost Kornis Gáspár, 1601. Toldy István, 1613. Bethlen Gábor, majd Keresztész Pál, 1614. Rhédey Pál s még azon évben ismét Kornis Gáspár, 1633. pedig Kornis Zsigmond kapta, kitől 1649—55-ben Keresztész Ferencz pörölte. 1658—1693 török kézen volt. — *Sebring* (a középkorban Sebren) pusztult falu 1602-ben Ferenczy Tamásé. — *Selind* (most Silingyia) 1607. Lugasyé, 1630. vejéé, Bercsenyié. — *Seprős* 1614. Bethlen Istváné. — *Septely* 1601. Toldyé, 1650. a jenei váré. — *Sikula* falut 1607. s újból 1628. Ujlaky Fülöp, 1649. egy részét Bogdas Miklós kapta. 1650. Jenő váráé; 1651. ismét Ujlaky László váltotta magához. — *Simánd*, hol 1561. még 101 porta állt s hol 1572. még népes vásárokat tartottak, 1605. s 1650. már mint elpusztult falu tartozott Jenőhöz. — *Siri* (most Világos része) palánkja 1595-ig s 1616—1693. a töröké. 1597. Segnyeyé, 1607. Jenő váráé, 1608. és 1626. Petneházy mezővárosa, 1645. özvegyéé, 1651—7. Gyulayé, kik azonban a török miatt kevés hasznát vehették. — *Soklyó* (most Sikló) 1574. Szabó Györgyé; 1648-ban Tisza István, Gáborjáni János, Király János és Gonda István mint pusztá nemes helyet kapta. — *Solymos* (Solymos-Bucsáva) 1601. Toldyé, 1649. Beniczkyé, 1650. a kincstáré. — *Somboly* 1650. Jenővár pusztult faluja, 1651. a Csókássy-lányoké. — *Somos* 1574. Szabó György unokáié; 1645. hat pusztá sessioval Simándyé s Jeneyé. — *Szamárszél* (Zamarzel, Szamarchiel) 1597—1633. a Kornisoké. — *Szamord* (Zamord, most Zemerd) 1599-ben Jósáé és Társyé. — *Szantusháza* 1607. Székelyé. — *Szaturó*, 1. Raj. — *Száldobágy* 1574. Ozman bulogbasáé. — *Szederkény* 6 pusztá sessioját Jeney és Simay kapta. — *Szelecsény* (most Szelezsán) 1574-ben Muharem agáé, 1589. Dégelé, 1602. Sebesy Farkasé. — *Szelestics* (Selestichia, Dézna vidékén) 1633. Kornisé. — *Szelistye* (Zelisteh, Sziliste, Zelestie, Zelistie, Szelestye, a mostani Szelistye, a középkori Szelestő) 1574. Ferhát vajdáé; 1597. Szelistye s Alsó- és Felső-Szelistye néven Kornis Gásparé; Szelestye 1601. Toldyé, 1613. Keresztésyé, 1614. zálogjogon Véré, 1633. Kornis Zsigmondé; egy része Jeney Istóké s 1648. Szentpétery Ferenczé. — *Szent-Dienes* 1609. Toldyé. — *Szent-Erzsébet* 1643. Hegyesy pusztája. — *Szent-Kereszt* (most Kreszta-Ménes egy része) 1608. és 1626. Petneházyé (Aradban), 1645. özvegyéé, 1651. Gyulayé. — *Szentkirály* vagy Király (a középkorban Szenteskirály) 1651. Gyulayé, 1663. a Rác-lányoké;

1683. lakosai még élelmi szereket küldtek Apafy táborába. — *Szent-Márton* 1579. előtt Ártándyé, majd Hagymásyé, 1579-től Bocskayé, 1608—1645. a Petneházyaké. — *Szerb* (1561-ben Ráczfalva, most Szirb) 1626—1645. a Petneházyaké, 1651. Gyulayé. — *Szerény* 1574-ben Bali szpáhié. — *Szerkfalva* (a középkorban Szeretőfalva) 1628. Bethlen Jánosé. — *Szék* 1596. Garázda Jánosé, 1650. a kincstáré. — *Székas* (Alsó- és Felső-Zekas) 1574. Cseri basáé; 1597—1633. Kornis és 1613. Keresztesy pusztá faluja; 1649-ben Alsó-Székas Beniczky Mihályé. — *Székes-Agyag* 1650-ben a kincstáré. — *Székudvar*, 1609-ig a Balassáké, 1609. után Paczódnnéé, 1646. egy része Török Miklósé, 1650. a kincstáré. 1654-ben Kovács Mihály 100 frton vette meg egy házát. 1656. ref. papja Morvay Jeremiás. 1683. lakosai még élelmi szereket küldtek Apafy táborába. — *Szénás* 1574. Musztafa szpáhié. — *Szilas* 1667. Vér Mihályé. — *Szilgovicza* 1650. a jenei vár pusztája. — *Szineke* (most Szintye) 1609. Rácz Jánosé, 1650. a kincstáré. — *Szinte* (most Szintye) 1590. Kiss Jánosé, 1604. Toldyé. Ref. papja 1669-ben Harsányi Mihály. — *Szatina* 1597. Kornis Gáspáré, 1601. Toldyé, 1633. Kornis Zsigmondé. — *Szöllős* (most Szöllős-Csigerel része) 1612-ig Mágocsyé, azontúl Móriczé; 1650. Jenő vitás birtoka. 1671-ből fennmaradt latin köriratú pecsétje Aradvármegye évszámmal ellátott községi pecsétjei közül a legrégebb. — *Sztárkány* 1574. Bali szpáhié, 1597—1633. a Kornisoké, 1613. Keresztesyé. — *Sztrihala* (1561. még Sztrihalom) 1601. Toldyé. — *Szuszán* 1574. Haszán szpáhié, 1597. Kornis Gáspáré, 1613. Keresztesyé, Kendy János magvaszakadtával 1619. Bethlen Jánosé, 1633. ismét Kornis Zsigmondé.

Talács 1697. a halmágyi uradalomban feküdt. — *Talpas* 1591-ben Pongrácz Frigyes özvegyéé, kit azonban birtokában Bota Ferencz és Király György háborgattak. 1654. ref. papja Fegyvernek János. — *Tamási* vagy Tamáz egy része 1601. Toldyé; 1619. Arató Mihály javait Bökényi István és György, Furós Mihály, Gyulay János, Hegedűs György, Nagy János és Péter s Rácz János tamási mezei katonák vették zálogba. 1654. ref. papja Barcsay Ádám. — *Társ* egy része 1648-ig Jeneyé; 1648—51. Szentpéteryé; 1650. a jenei vár vitás jószágá. — *Tekerés-Csiger* 1574. Bala szpáhié, 1597—1633-ban Kornisé, közben 1613-ban Keresztesyé. — *Ternecz*, vagy Ternác, most Ternovicza, 1574. Rézmán szpáhié; magyar földesura Nagy Sándor; 1585. Garázda Jánosé, 1601. a Garázda-lányoké, 1614. Garázda Annáé s Teleky Jánosé. — *Ternova* (a középkorban Tornova) 1605. Jenő váráé, 1607. Újlaky Fülöpé, 1667-ben Vér Mihályé. — *Técs* (Zerind vidékén) 1601. Tessa néven Toldyé; 1610. Tés (Aradban) Török Mártoné; 1635. Tecz özv. Ghyczynéé; 1667. Técs Vér Mihályé. *Topáza* 1574. Haszán szpáhié; talán ez az a Toposinca, hol 1575-ben az

deszni porkoláb levágta egy török jobbágy fülét s az a Topsaháza, melyet 1597. Kornis Gáspár mint pusztát kapott. Keresztesy 1613-ban már mint Topáza nevű néptelen falut s Kornis Zs. 1633-ban mint Topáza pusztát kapta. — *Tősegyház* (Tüsegyház) 1604. Toldyé.

Újfalu (Bökény egy része) 1574-ben Cseri basáé, 1601. egy része Tiszáé, 1597 - 1633. a Kornisoké, 1613. Keresztesyé, 1614-ben Bethlen Istváné. 1633. már puszta

Vadász, vagy Cseke-Vadász, Jenő-Vadász 1597., 1598., 1609., 1666. évi adományok alapján a Sztepanóké; ezek perelték 1662. is, de 1693. a Vajdák is jogot tartottak hozzá. Közben 1601—4. Toldyé, 1603. és 1650. Jenő váráé; 1637. is vizsgálat folyt, mely várhoz adózzék. 1629—54-ből több rá vonatkozó jobbágyszerződés maradt fenn. — *Vaszoja* 1574-ben Bozój néven Berhán bulogbasáé, 1650. Vasolicza néven a kincstáré. — *Vályamár* (most Vallemare, 1561-ig Nagy-Patak) 1597—1633. a Kornisoké, 1613. Keresztesyé, 1650. a kincstáré. — *Vályarév*, ennek szomszédságában, 1601. Toldyé, 1650. a kincstáré. — *Vezest* (a mai Viznik-puszta táján, a Tőz mellett) 1597—1633. a Kornisoké. — *Vély* és *Vidra* 1697. a halmágyi uradalomban. — *Világos* vára 1566—1595. s 1605—1693. a törököké. 1603. Báthory Erzsébet, 1608. és 1626. Petneházy kapta. A magyarok többször hiában ostromolták; 1685. Erdélyhez való visszacsatolását kérték. — *Viznek* vagy *Visznok* (ma Viznik puszta Kerülőstől ék-re). 1601. Bethlen Gábor eladta Szentandrás Györgynek; 1604. Toldyé, de Petneházy használta; 1607. Petneházyé, 1614. Bethlen Istváné, 1650. a kincstár vitás birtoka. — *Vojkest* (a középkorban Vajkafalva) 1574. Dsáfer vajdáé. — *Vojmerucza* (Vojvogyén vidékén) 1574. Kurt bégé.

Zaránd egy része 1601. Toldyé; 1642. Kemenczey László a maga jóságát eladta Tisza Istvánnak. — *Zelind* (most Nagy- és Bél-Zerind) ez időkben Nagy- és Kis- vagy Bél-Zelénd nevet viselt. 1579. előtt mindakettő Ártándy Kelemené, majd Hagymás Kristófé; 1580. Bocskay István kapta. Zelinden szerzett javaikon 1580. osztottak az Ábrahámfyak. Bél-Zelindent Ábrahámfy Farkas Nagyécsy Klárának, Ábrahámfy István özvegyének ajándékozta. 1584-ben Ábrahámfy János néhány jóságot kapott Nagy-Zelind faluban. 1593. Ábrahámfy Zsófia Bél-Zelinden az Ábrahámfy jóságot urának, Pálffy Mátyásnak adta el. Nagy-Zerind 1662-ben Zsoldos Istváné, Trombitás Istváné és Gombos Györgyé. — *Zernyest* 1597—1633. a Kornisoké, 1613. Keresztesyé. — *Zombrul* (a középkorban Zombród vagy Zombró, most Zimbró) 1574. Ozmán bulogbasáé, 1597-ben Kornisoké, 1613. Keresztesyé. — *Zöldes* (Zeldes) 1601. Toldyé, 1650. a kincstáré. — *Zöldeshely* (Zeldesel) pusztult falu 1601. Toldyé.